

110
19

IVAN S. ŠAJKOVIĆ

IZ VEČNOGA IZVORA

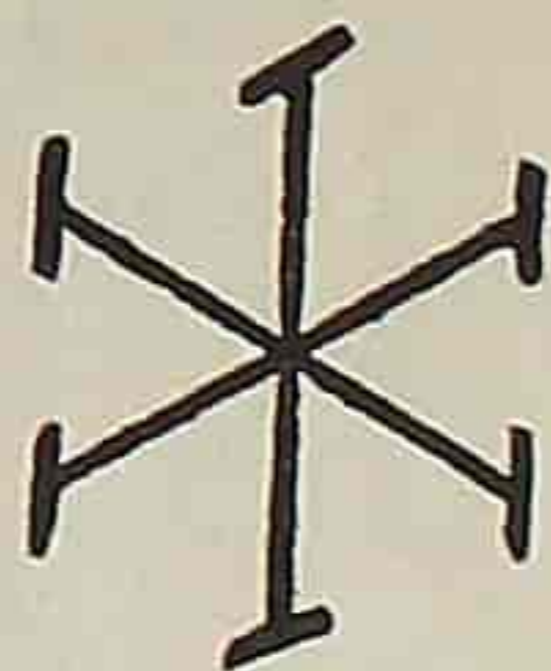
— STIHOVI —

HELSINGFORS

1 9 2 5

Dimitrije Mitrinović

Ex Libris

P=50032905

Преносан је олтар мој
И ритуал је мој разномик,
Ал' свети трети носим свуд
Ко жрец светомик.

Иван С. Мајковић

0 19 1727

IVAN S. ŠAJKOVIĆ

IZ VEČNOGA IZVORA

— STIHOVI —

H E L S I N G F O R S

1 9 2 5

TABLE - BEST
II Sp. 46.898

OD IZDAVAČA.

Ideje o «svečovečnosti», «svečoveku», izražene besmrtnim *Dostojevskim* i zatim raširene i uzdignute do neobične visine i lepote kosmičkog saznanja «Svečoveka» u delima jednog od najvećih i najzaslužnijih srpskih savremenih pisaca, *Nikolaja Velimirovića* — dale su osnovu za stvaranje književno-filosofskog društva «Svečovek».

To je društvo postavilo sebi, izmedju ostalog, zadaću, da prema mogućnosti, izdaje na raznim jezicima — slovenskim i neslovenskim — dela onih slovenskih pisaca, čije ideje baziraju na širokom, *kosmičkom* pogledu na svet i upućuju okovana zemaljskim uzama čoveka k sferi višeg duhovnog života i duhovno-etičkog preporoda.

Počinjući svoj izdavački rad izdanjem zbirke stihova «*Iz večnoga izvora*», društvo «Svečovek» smatra, da time vrši jednu svoju lepu dužnost. Ostavljajući, da delo samo o sebi govori, potrebno je pomenuti, da ova knjižica stihova — i ma da je u skraćenom obliku —

predstavlja jednu retku celinu jasnošću i odredjenošću svoga pogleda na svet. Toga radi, nju treba čitati redom — pesmu za pesmom.

Sadržina ove knjižice uliva veru u lepi smisao života i povraća usamljena, zabludela čoveka njegovoj vseljenskoj porodici i Sveobuhvatajućem Bogu — Majci Mira, daje saznanje *jedinstva* i *večnosti* Života i time unosi u zasušeno čovečje srce radost i badrost. To daje nadu, da će ovi stihovi, uz dragocena dela N. Velimirovića, uneti u srpsku poeziju novu struju i pokazati joj nove puteve.

IZDAVAČ.

IZ VEČNOGA IZVORA

*Posvećujem ovu knjižicu stihova
Dragoj Majci Milci
prvoj i najboljoj mojoj nastavnici.*

J. J.

Блаженъ пѣвецъ грядущихъ дней
Кто среди тьмы денницы новой
Провидитъ радостный восходъ
И утѣшительное слово
Средь общихъ слезъ произнесетъ!

. . . . .
Пути Творца необъяснимы
Его судебъ таинственъ ходъ
Блаженъ, кто всѣхъ сомнѣній мимо
Дорогой свѣтлою идетъ!

А. К. ТОЛСТОЙ.

*

*The world still wants its poet-priest,
a reconciler, . . . who shall see, speak,
and act, with equal inspiration.*

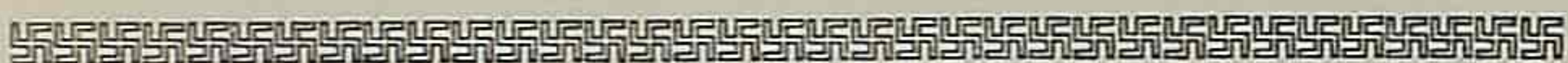
EMERSON.

I

UPOZNAVANJE

— — sve je teologija . . . Ako cela priroda ne govori o Bogu, ko će onda verovati Isaiji i Pavlu, i Karleju i Boži Kneževiću? . . . Ne vapije li cela vasiona o Bogu? . . . Otvorite algebru i ako vam ona ne pokaže Boga, neće vam ga moći pokazati ni Mojsej . . .

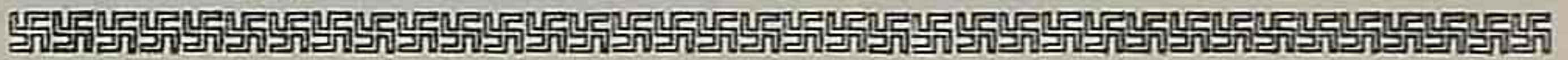
N. VELIMIROVIĆ.

MOLBA.

Primate me grešnog — ja sam brat vaš,
Svejedno: gori ili malo bolji!
Ti si me poslao, Oče naš,
Ja po Tvojoj dolazim volji!
Ne zamerite, što je ruho staro,
Ma da vam novo donosim poslanje,
Ne odbacite — primate i ovo
Drevno bogopoznanje!

*

ODGOVOR.

«Ti si pesnik —
gde su tvoje pesme?»

Ti me pitaš, gde su moje pesme . . .
Zar bez pera pesnik biti ne sme?

Ko je pesnik: da l' onaj ko piše,
Il' je pesnik svak, ko pesmom diše?

Sav je život poezije tkivo,
Večni izvor — piće duši živo.

Božje pero večno pesmu stvara,
Neshvatljivu bez Božjega dara.

A ko shvati tu Tvorčevu Knjigu —
O svom peru malo vodi brigu.

Što zapiše — podsetnik je samo
Na vidjeno i čuveno tamo.

Ne pitaj me, gde su moje pesme,
Niko Božje svojim zvati ne sme!

*

STRUNA.

Slušajte samo zvuke, što prolaze kroz mene,
A ne pitajte ni ko sam ni šta sam . . .

Struna ja sam —
Citre božanstvene!

*

II POSLE USKRSNUĆA

*Neko reče: «Smrt je tvoja u očima tvojim.
Zaista, ako ne progledaš, nećeš uskrsnuti».
A ko će oči moje otvoriti?*

*

*Возстанъ, пророкъ, и виждъ и внемли,
Исполнись волею Моей,
И, обходя моря и земли,
Глаголомъ жги сердца людей! . . .*

А. ПУШКИНЪ.

USKRS MOJ.

Bio sam odlomak mali — obrubljen sa sviju strana,
Za kovčeg mrtvački skrojen,
Kolačić mali iz velikog umešen testa,
Kratak — kao očni vid,
Kratak — kao saznanje suseda mojih . . .

No nadošla je bujna reka i pregrade razrušila svake:
Bujica saznanja obuhvatila je beskrajna prostranstva
I kratki očni vid postade — jasno Prozrenje . . .
I kolačić mali uvide i poznade veliko testo svoje —
Tada sam i ja, obrubljeni sa sviju strana mrtvac,
Ustao iz trulog kovčega svog
I ponova udahnuo život —
Život večni beskrajnog Svejedinstva . . .
I to je bio — iz mrtvih Uskrs moj!

*

NAD ZEMLJOM.

Meni je potrebno more,
Beskrajni prostori plavi . . .

Ja hoću da gledam dalji, gde izvor izvire žića
I posle dnevnoga puta praštanje njegovo sjajno.

Za mene stanice to su —

Tu, gde se moja duša s večnošću prepleće trajno
I gde se radosno ona dotiče Večnoga Bića
I s Njim se ljubavlju svetom u jednu celinu sliva.

Tu, samo tu —

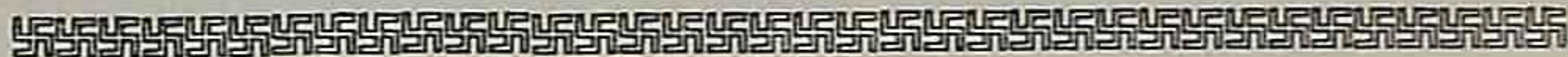
Osećam blaženstvo pravo, i praznik u duši biva.

Tu, samo tu —

Roni se s usana mojih ne molba, naizust znâna,
No svagda nova i čista kô sveža voda iz vrela,
Molitva ne roba, koji s trepetom milosti traži:
Molitva — uznošaj duše, molitva — radost i himna,
Čestite reči i proste no pune detinjske draži . . .

I ja sam sâm tu božanstvo —
I niko od tih dole, što posred Zemlje stoje.
Nije u stanju da me svrgne s visine moje.

*

MOJE MOLITVE.

1.

Lepoto sveta — ti jesi!
I Tvorac tvoj mora biti!
Sama se stvorila ne bi!
Oče, ja znam sad, gde si,
U njoj si — i ona u Tebi,
Kroz nju ću i ja s Tobom se sliti!

*

2.

Razdragan ničice padam,
Rukama grlim zemlju,
A dušom — Svemir!
Svemirni grlim nemir!

3.

Kroz srce moje i dušu svi tokovi vseljenski teku . . .
Evo ih, evo, biju i trepere u meni!
Da žiža budem sveta dao si meni — čoveku,
Da blistam kao zvezda i grejem kô zraci rumeni . . .

*

4.

Hvala Večnom!
Nek bude cigla svaka moja reč,
A gradjevina je jedna —
Hram Večnom!

*

5.

Rasputica je iščezla za navek!
Preda mnom od sad put je samo jedan.
Beskrajan — nedogledan . . .
No dogledna je na tom putu celj
Svakog života i života mog —
Bog!

*

I OVDE I TAMO.

Ja sam i ovde i — tamo:

Ovde — gde čovek-crvak gmiže po blatu i mraku,
Gde greh za grehom se niže, podlac podlacu služi
I gde se dvonožac bedni s Djavolom grli i druži.

Ja sam i ovde i — tamo:

Tamo — u sferi Sunca, gde Zemljin zamire kaos,
Gde harmonija večna svetost u duši budi,
I žarkom ljubavlju čistom gde dišu moje grudi.

Ja sam i tamo i ovde — no nigde crv ja nisam . . .

Idući rame uz rame s onima što lažu i puze,

I zbaciv zemaljske uze,

Ja držim dušu visoko,

A nebo plavo — široko

Grli se s mislima mojim, kao mesečina meka

Po tihoj pučini morskoj s lahorom iz daleka.

ČOVEKU.

Ne mogu lako da prodjem kraj tebe:
Ti suze roniš, jad ti dušu mori . . .
O, digni glavu i smelo mi zbori —
Stradanje tvoje preneću na sebe.

Smrtnik sam i ja, kao i ti što si,
U bolu tvome boli su i moji,
S uzdahom tvojim i moj nek se spoji
I s tajnom bratstva k nebu nek se nosi.

Daj, da podnesem i ja tvoje rane,
I moja suza s tvojom neka kane.

*

BRAĆI.

Pridite, primite —
Ovo je krv, koja se za vas lije,
Pridite i poslušajte —
Ovo je kroz Duh, koji se nad vama vije,
Primite dare srca, koje za vas bije!
Pridite, ljubljene moji!
Neka srce vaše ne strepi
Od bratstva čoveka,
Neka veruje i neka se ne boji
Vapijućeg glasa iz daleka!
Blagoslovi nas, Oče, i bratstvom okrepi!
Neka progledaju iznova i okati i slepi,
Neka proslušaju ponova i negluvi i gluvi,
I veliki i mali — neka svak utuvi:
Ja sam, braćo, sluga vaš . . .
Blagoslovi službu moju,
Oče naš, Oče naš!

*

S VISINE.

Zašto strepite, braćo,
Zašto vas čistota plaši?
Da l' zato što je na visini,
A grehovi u ponoru naši? . . .
Visina nije strašna,
Kad u vis gledate samo,
Strašno je pogledati dole —
U ponor tamo!

*

POSLEDNJA VRATA.

Mi svi — i veliki i mali,
Prosti vojnici i generali —
Kroz jedna proći ćemo vrata . . .
Ni kakve vere ni kakva smo zanata,
Ni kakve krvi — crvene il' plave,
Jesmo li mladi ili sede glave,
Sinovi dolina il' visokih gora,
Iz kućica bednih ili carskih dvora,
S prosjačkim štapom il' s mitrom na glavi,
Živesmo li srećno il' u večnoj stravi — —
U «poslednjih vrata» pitati nas neće:
Svi smo tamo ravni. Otac na put kreće
Sve u novi život, sve kroz jedna vrata,
Nas sve — i velike i male,
Proste vojnike i generale.

*

PUTEVI MNOGI.

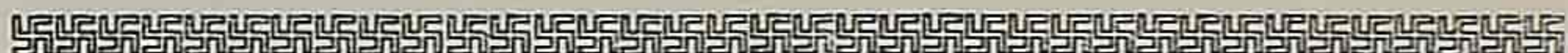
Vrata su jedna no putevi mnogi,
Ko kako hoće svoju stazu bira,
Strunica svaka svojim glasom svira,
No hor je opšti — akordi su strogi.

Vrata su jedna, a putevi mnogi,
Pravednim putem — svom ćeš cilju doći,
Videćeš radost i kroz žalost proći,
No sve je skladno — akordi su strogi.

Mnogi su prošli kroz radost i žalost,
No samo oni neće cilju doći,
Što nisu našli u žalosti radost,
Jer nisu znali pravim putem poći.

Jadnici to su! Nesaglasni zvuci
U skladnu pesmu nikad neće ući!
Radosti gladni — nenasiti vuci,
Sav će svoj život u tražnju utući!

*

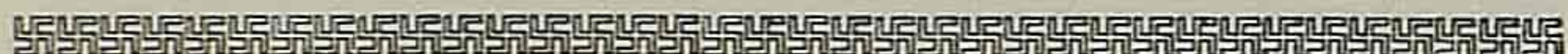

PRED ČISTIM SRCEM.

Srce je tvoje — putir,
Ja pred njim skrušeno stojim,
Priznajem grehove — brojim,
Saznajem: pred Bogom stojim
I čekam očišćenje,
Da udjem ponova u mir,
Primivši posveštenje,
I svoj ponesem putir —
Braći na usluženje.

*

NJIVA.

Duša je moja — njiva:

Sejte, sejte!

Srcima vašim žarkim

Grejte, grejte!

Za žetvu hvalu Bogu

Slaću,

A vama, braćo, plodove

Daću.

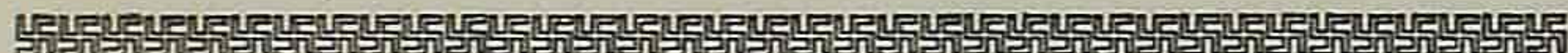
*

PUTOVANJE.

Ja ću kroz tisuće proći
I u svakom ću obnovljen biti,
S tisuću dragih duša moja će duša se sliti
I umnožena tako kroz život dalje će poći...
Ja ću kroz tisuće proći
I svakom ću, što mogu, dati...
Ozaren, radostan, s hvalom pred Gospoda ću stati!

*

ZABLUDELO STADO.

«Preni se, Indra, zar si zaboravio,
da si bog?»

Iz indijske priče.

Dat nam je put, dato nam i sredstvo,
Samo smo mi i gluhi i slepi,
Samo mi još ne znamo, gde smo,
I kuda vode putevi lepi.

Mi smo i gluhi i slepi,
I podnožje je naše krvavo nisko,
A mi ne znamo, gde su predeli lepi,
I da je visoko carstvo blisko.

Mi tražimo život u mraku,
I krvavimo i noge i ruke,
Mi pijemo mutnu vodu i mlaku,
I iz srdaca mlakih oslušujemo zvuke.

A ne čujemo divnu pesmu nebesnu,
I ne znamo da smo iz višeg mira,
Ostasmo, gde slaba noga klesnu —
Zabludelo stado bez pastira.

Dat nam je put, dato nam i sredstvo,
Samo smo mi i gluhi i slepi,
Samo mi još ne znamo, gde smo,
I kuda vode putevi lepi.

*

PASTIRI.

Progledali su neki i oni će nas povesti napred,
Oni su sô zemlje posejana s neba,
Oni će nas spasti od gnjilobe —
I povesti kuda treba.

Njihova su krila jaka i duše im čiste, bez zlobe,
Kroz mrak oni proletaju smelo,
Buktinju nam sveštenu donose —
Božanstvo je tako htelo.

Njihova su srca bila prepuna i vere i nade,
Za to su im oči progledale jasno,
Prilazeći zabludelim stadu —
Svu istinu zbore glasno.

Pastiri su to naši i oni će nas povesti napred,
Oni su sô zemlje, posejana s neba,
Oni će spasti stado od gnjilobe —
I povesti ga kuda treba.

*

NOVI ŽREC.

Prenosan je oltar moj
I ritual je moj raznolik,
Al' sveti trepet nosim svud,
Kô žrec svetolik.

Kô žrec svetolik
Medj Bogom stojim i čovekom,
Kô vesnik stojim — pružam znak
K višem carstvu no nedalekom.

Al' sveti trepet nosim svud,
Da svuda pali žrtvi plamen,
Gde čeznu duše — traže put
I čekaju znamen.

I ritual je moj raznolik:
Svemirne tajne skriva znak,
Uvek je nov i uvek svež,
Kô s neba zrak.

Prenosan je oltar moj
I ritual je moj raznolik,
Al' sveti trepet nosim svud,
Kô žrec svetolik.

*

HOĆU.

Pomoćnici su spremni . . . Početi samo treba!

Nezemna pomoć — iz viših sfera, s neba

Čeka, da kažeš: hoću!

Noću i danju budna sila žudi,

Da prodre kroz tvoje grudi, pokrene srce tvoje

I po vidiku novom razlije čarobne boje.

O, probudi se, probudi!

Otvori širom vrata —

Nadzemni pomoćnici na pragu tvome stoje!

*

NAJLEPŠI DARI.

Vi čujete kad komarac zuji,
Daljni potok kako bruji,
Možda, kako pauk mrežu prede —
A ja čujem, kako život struji,
Tvorac kako grede . . .

Vi vidite nebo, zvezdâ čari,
Svu lepotu, sve zemaljske tvari,
A ja vidim izvor svega toga,
Najlepši su meni dati dari:
Svuda vidim — Boga!

*

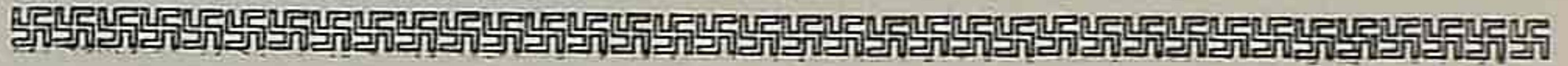

PRE OPELA.

Operite se vi, što ste se okaljali sami!
Pod blatom je čisto vaše telo,
Pod blatom je duša vaša čista,
Ne čekajte da vam otpoju opelo —
Nek vam duša na vreme zablista!

Properite zlato — kao sunce nek zasjaji!
Mutna reka da ga ne odnese,
Pre opela duša nek zablista,
Nek se čista u Večnost prenese —
Pod blatom se svetost vaša taji!

*

MASKE.

Glumci su skinuli maske,
Utišaje se pljesak i šum,
Odmaraju se pozorišne daske —
Zaspaje i srce i um.

A ja, kô noćna ptica,
Raspuštam krila u let
Kroz dole i vrh liticâ,
Kroz nepregledni svet.
Kroz gustu kô testo tamu
Proniče pogled moj —
Ja vidim komediju i dramu
U sutrašnjici zloj:
Glumci će navući maske —
I opet pljesak i šum,
Zadrhtaće pozorišne daske,
Zamutiće se srce i um . . .

No ja bih hteo, kô ptica,
Da pustim krila u let
Kroz dole i vrh litica —
Da drugi vidim svet,
Gde ljudi nisu maske
I život — pozorišne daske.

*

USKLICAJ DUŠI.

Zagori se, dušo!

Nek plameni tvoji okale mi reči,
Kô oganj u vignju što železo kali!
I reč oplameni — nek žeže, nek pali!
Kô liveo zvono nek bruji, nek ječi!
Istinu nek čuju veliki i mali!

Zagori se, dušo!

Nek buktinja tvoja razagoni tmine,
I sagreje srca, kô sunčani zraci!
Nek plamene žudnje digne u visine,
I pod nebo plavo, kô laki oblaci,
Nek uznese misli iz mračne dubine!

*

OTKROVENJA.

Kao što sveća bez vazduha ne gori —
I reč je mrtva, ništa nam ne zbori,
Kad s dušom živom sjedinjena nije.

Iz žive duše samo oganj bije!
I reč je živa, lepa, puna draži
S plamenom Božjim kad se radja, snaži.

Tu nema tajne:
Svetlost otkrovenja Praizvor nam daje,
Večnog su porekla reči koje sjaje!

*

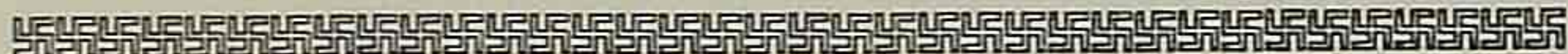
ZA MEDJOM.

Kad prodješ medju — reči nisu ništa.
Tad tiha duša, kô prepuna čaša,
Spokojno ćuti i ćutanjem zbori —
Slušanje večno — to je sreća naša.

Skrštene ruke i voštano telo,
I nema gora, što oblake dira,
Zar manje zbore od burnoga mora,
Il' akordom zvučnim čarobnica lira?

*

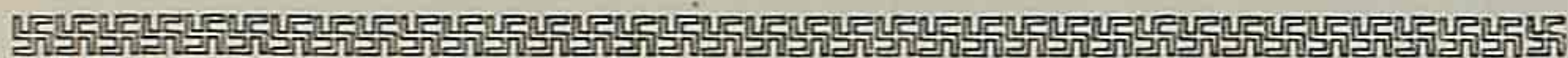

KROZ ČAROBNE ZVUKE.

Najviše moje i najdublje znanje
Nije iz vaših mudralačkih knjiga,
Ono nije slutnja no saznanje,
U kome se sve tajne prelivaju,
Kada se srce i duša moja slivaju
Sa zvucima Bethovena i Griga.
Kroz te čarobne tanane niti,
Što vezuju nebo i zemlju
I ravnjaju «nebiti» i «biti»,
Što prostorno grade beskrajnim
I trenutno zamenjuju večnim,
Jezero mrtvo — potokom živim i tečnim
I mračno nebo nebom sjajnim —
Ja dobijam razgonetku tajne
Večne i beskrajne . . .

Najviše moje znanje
Nije iz vaših knjiga,
Ja primam božansku mudrost —
Kroz zvuke Bethovena i Griga.

*

JEDINA LJUBAV.

Prvu ni drugu, rānu ni poznu,
Ja ne znam ljubav. Ni muku groznu,
Što, lažno, ime ljubavi nosi
I davi život i sreću kosi.
Ljubav se moja brojem ne broji,
Nadbrojna ona jedina stoji.
Jedina zato, jer ljubi jedno:
Večito lepo, čisto i čedno —
Jedno u svemu, gde god ga nadje,
Gde radost pravu ona pronadje.
Sloboda — njena sestrice mila,
Dala joj svoja široka krila.
Svršetka nema, ne zna početka,
Više vremenskog stoji poretka.
Bez svakih uza — ona je večna,
Jer je iz večnog izvora tečna.

A razni ljudi i razne tvari,
Kojima ona osećaj dari.
Zrcala samo glatka su, čista,
Gde lice njeno radosno blista.
Tako i zvezdâ jarkih s visine,
Što trepćuć nežno dele miline,
Odražaj prima s nebesnog svoda
Jezera plavih biljurna voda.

*

PROLEĆE.

1.

Proleće — sejanja vreme.
Vreme tajnog napona života.
Sve njive s drhtajem čežnje
Očekuju svoje sejače . . .
Divota —
Tajna i čudo!
Jedro seme, prepuno života,
Sejače budi i šapće im
Badre, životvorne reči.
Nema sile moćne da spreči
Bujicu prolećne čežnje —
Stihija prepone ne zna:
Njive, sejači, oplodjaja težnje!
Proleće — sejanja vreme.
Vreme tajnog napona života.

Sve njive s drhtajem sreće
Primaju svoje sejače.
Jedro seme prepuno života!
Zar ima tajne veće? ...
Čudo i lepota!

*

2.

Sunce sija!

Odozgo — toplotu lije,

Iznutra drugo sunce,

Sunce iz vrela srca,

Srca, što silno bije,

Sija i — seme klija!

O, njive, plodilje, majke,

Zar ima lepše bajke

Od bajke semena što klija?!

*

TIHI ZVUCI.

1.

Ne tražim zemne zagrljaje tvoje —
Na meke grudi da me ruka steže,
Kad večna spona srca naša spaja
I duše naše u zagrljaj veže.

Mi ćemo od sad svagda biti zajno —
Ma i daleko tela naša bila,
Kroz večnu tihost ozarenu tajno,
Strujice naša zajednička krila.

Lebdeće trajno, kao laka svila,
Brak svetlih duša, duša svetlog braka
Nad bednim mirom besvesti i mraka.

*

2.

O, zbogom prosti, sudjenice moja!
U daljne kraje put me daljni vodi.
Nad glavom mojom zvezdice se roje,
A mesec tiho po azuru brodi.

Tiho i ladja morem sinjim brodi
I trošno telo zavičaju nosi,
No duše naše sijaće nam svuda —
Srećan sam i ja kao i ti što si.

Sunašce dušâ grejaće nas svuda,
Zvučaće skladno pesme naše čedne —
Akordi mi smo melodije jedne.

*

3.

U tvome srcu, dušo duše moje,
Sva je toplota, što mi život daje,
Kroz snove tvoje moja java leće —
Večite tajne u njima se taje!

Kreće se život, kao zrno jedro,
I puni dušu — puni srce moje,
Misao budi, osećaje nove —
Plodjenja tajna tvori čudo svoje!

Brak naših duša tvori čudo svoje!
Hvala Ti, Tvorče, za tu ljubav svetu —
Radost je naša iz dubine Tvoje!

*

KROZ DUŠU.

Hloja! Svi se klanjaju tvome telu,
A ja se klanjam tvojoj čistoj duši!
I kroz dušu — tvome telu, i velu
Prekrasne čednosti tvoje,
Što skriva tvoje čisto telo i prikriva
Svetu tajnu od zlih očiju čoveka,
Koji čeka, da spadne veo, kao listak sveo . . .
Hloja! Ne boj se, čista devo,
Ne boj se čoveka! Nek čeka on, nek čeka,
No dočekati neće! Poznanja drevo
Posadila je Ruka, što svetove kreće!

*

LEPTIR.

Sav njegov život — jedan je samo mig,
Pa ipak večnost zrcali se u njemu.
On svetozdanja Božjeg nosi žig,
Kosmosa zakon, večnosti u svemu,
Svu radost bića, borbu, ljubav, smrt . . .
I prah je večan, s krioca njegova strt!

*

SAN.

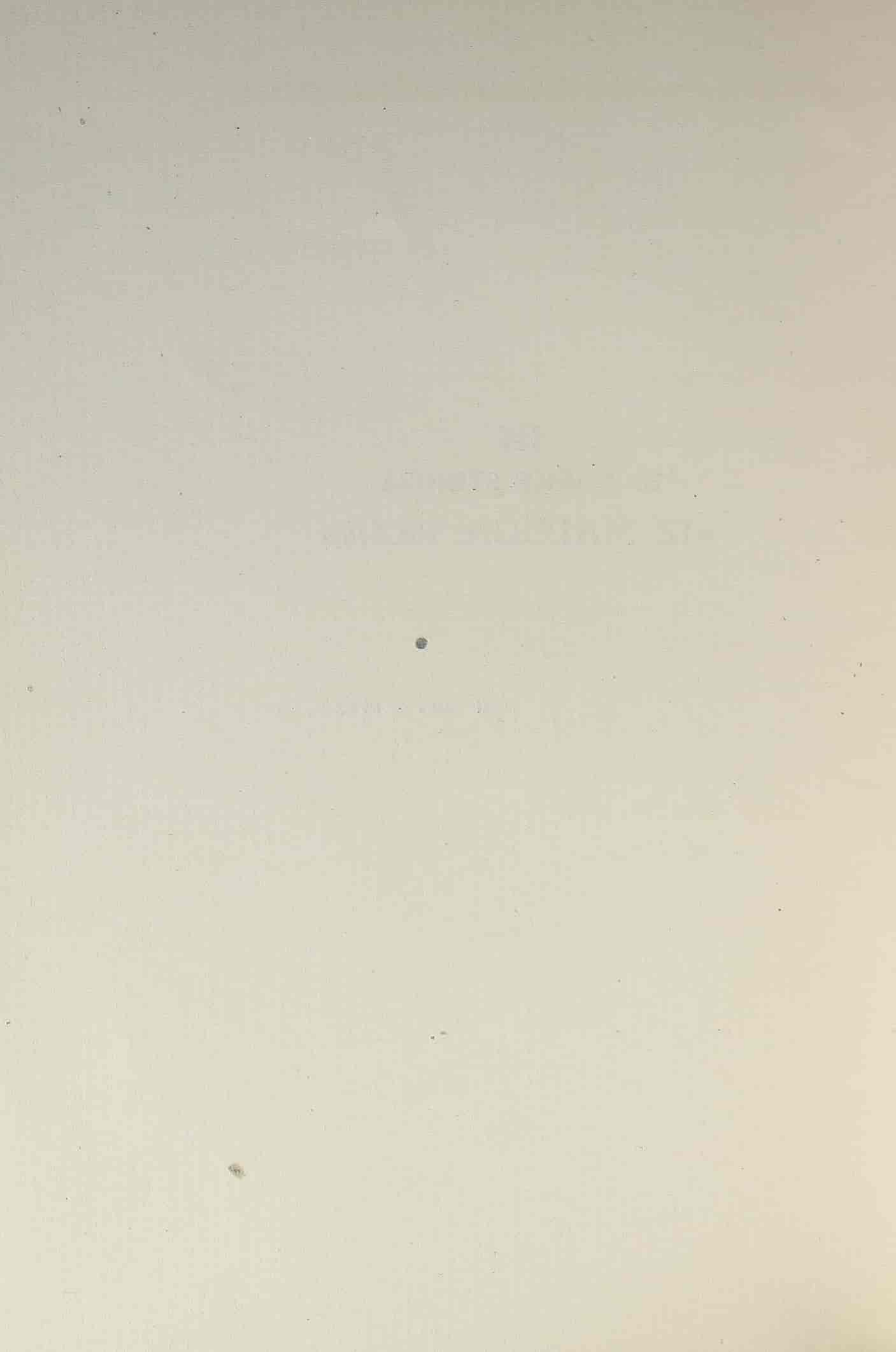
Kao gudala razmah široki
U ruci maestra,
Kao talasi duboki, visoki
Zanosnog orkestra —
Madjiski tako dižu me i nišu
Osećaji plameni,
Pesmama bujnim moje grudi dišu,
San me zapleni . . .
San o pobedi ljubavi i mira —
Kroz san sladjadi
Radosnu pesmu život intonira
Večno mladjadi.

*

III
IZ ZBIRKE STIHOVA
«IZ MALOGA VRTA»

«Ja sam i ovde . . .»

NEČUJNA PESMA.

— elegija —

Sêni, svuda protežu se sêni —
Nepomične, tamne, guste . . .
Kreni okom tamo-amo —
Svuda, svuda nepomične dremlju sêni . . .
Kao pljusak, zraci vreli
Zalivaju njive, šume, dalji puste . . .
Sve je nemo. Sve je gluho.
Prisluškuj pesmu smrti
Samo jedno tužno srce i usevi žuti, zreli.

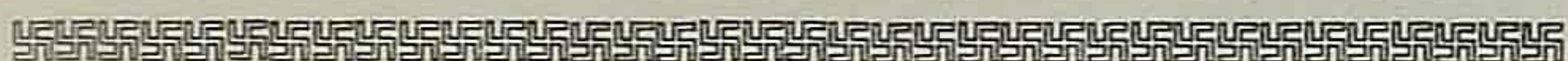
*

ŽIVO GROBLJE.

Srce moje, srce moje, mogila si ti duboka,
No u tebi mrtvih nema — sve je živo.
Cvetove ti pojih suzom — prepunoga moga oka,
Grobove sam uspomenâ njom prelivo...
Srce moje, u tvom groblju sve je živo!

*

USPOMENA.

1.

Davno nečitano pismo!
Pepeo, pod kojim tinja
Jarka žeravica čista,
Oko — u kome suza
Kao Sirius blista!
O, pismo nečitano davno,
Obasjaj moje nebo tavno!

*

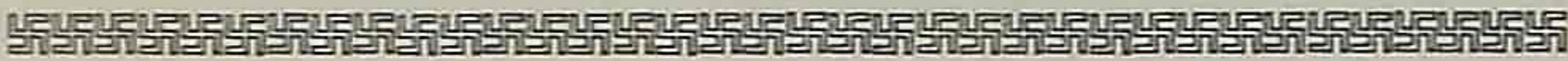
2.

Uteho moja, moje drago pismo,
Mi davno s tobom grlili se nismo . . .

Obujmi, grli uspomeno moja!
O, kako greje tvoj pepeo čisti . . .
U probudjenom srcu otkucaji isti,
Kao i predje. Tajna snaga tvoja!

Izvore snage, moje drago pismo,
Mi davno s tobom grlili se nismo!

*

JA ZNAM.

Ja znam, ja znam, da ništa teže nije,
No kad u srcu tuga gnezdo svije,
Utrne radost, kô poslednji zrak
I dušu pokrije mrak.

Ja znam, ja znam, da radost s neba sidje,
Kad nežno srce tužnom srcu pridje,
I pogled blagi kad ozari mrak
Sagreje dušu, kô jutarnji zrak.

*

BEZ STAROSTI.

Prolaze dani i godine redom,
A starosti nema;
Skrila se negde, u daljini ćuti,
Ćuti i — drema.

Radosno srce užurbano bije,
Kô u mlade dane;
Plamen u duši treperi, kô sunce,
Sunce — kad grane.

I potok gorski davno već žubori,
Vekove — kroz cveće,
Al' mladost-radost izgubio nije,
Nije i — neće.

*

JEZERO.

Kao bistro devojačko oko,
Ti gledaš odozdo —
U plavo nebo, visoko,
A u tebi se zvezde ogledaju,
U tebi se zvezde kupaju,
I mesec je medju njima —
On srebro rasipa svima!
Grabe se, prepiru zvezdice,
Otimaju se mile sestrice,
Nebesne trepte iskrice . . .
A na obali tvojoj, jezero,
Šapuću jele, borovi,
Nerazumljivi čuju se zborovi,
Trepere nežni glasovi . . .
Radosti tihe časovi!
O, kako sam vam i ja rad!

I moje srce trepti sad —
Trepte u njemu pesmice,
Prepiru se zvučne strunice,
Kao u tebi zvezdice,
Jezero, milo jezerce!

*

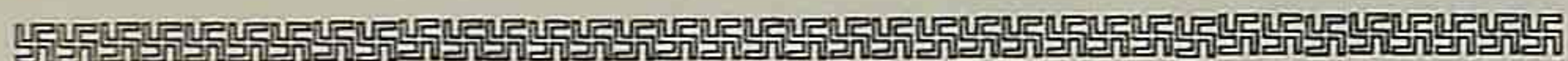

POZNA RADOST.

Na celo jutro i vas beli dan
Sunce se za oblake sakrilo.
Tek predvečer sunce se rodilo.
Predvečer — kad su zvona na večernje zvala,
Predvečer — kad se sva priroda odmarala,
Predvečer — kad je umorena duša
    U pomoć Boga zvala . . .
Zašto se sunce rodilo tako pozno?
Zašto se sudba «osmehuje tako grozno»? . . .
Da ti ulije poznu radost za one,
Koje je celivalo ujutru i na jutrenje zvalo,
    Sudbe te je sunce obasjalo,
    Da s radošću sklopiš oči,
    Kad duša u novi život kroči,
Da saznaš, da se sudba nad čovekom,

Skrivenim smehom,
Ne osmehuje grozno . . .
O, jarka radosti duboka! O, sunce pozno!

*

NOĆU.

Kroz otškrinute zavese
Mesec mi ispisao jerogliffe na zidu
I egipatska vremena uveo u odaje moje.
Tiho pod mirne navese
Ušunjao se Mumijski Duh i nilske razlio boje
Na Faraonovo vreme i pustinjsku piramidu...
O, kako govore mnogo nemušti znaci stari
I piramidskim jezikom crtaju kletve na zidu
Sedih vremena čari!

*

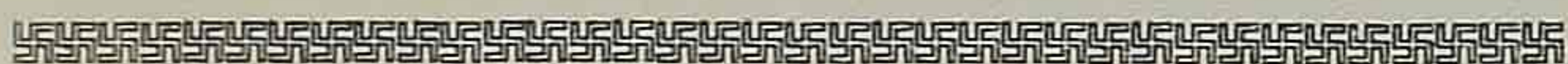

IV
IZ ZBIRKE STIHOVA
«OČIZNA MOJA»

*Люблю отчизну я, но странною любовью —
Не побѣдитъ ее разсудокъ мой . . .*

ЛЕРМОНТОВЪ.

IZBRANIK.

Dostojan svaki ne biva Krsta —
Otac je svoga raspeo Sina!
Izbranik samo biva s visana —
Mučenja nema bez Božjeg prsta.

I teške patnje naroda moga
Ne behu nikad bez Božje volje.
Sudari večni, Kosovo Polje —
Behu po volji Višnjega Boga.

Izbranik ti si, narode dragi,
Mučenik beše i bićeš jošte —
K zavetu svome ne gubi pošte,
Šta treba tebi zna Otac Blagi.

U Nj se ti nadaj i idi smelo
Putima starim, kao i predje!
S trnovim vencem svladaćeš medje,
Kaleći dušu i srce vrelo.

Nagrade druge ti i ne traži —
Jaka je duša najveće blago.
Ne žali žrtve! Milo i drago
Snesi na oltar i dušu snaži!

*

MAJKA.

— skica jedne simfonije —

Znate li «Majku» Meštrovića Iva?
Majku pognute glave,
Izvajanu brigu i bol —
Majku gorkih dana, vapaja i tuge,
Paćenicu našu, kojoj nigde nema drúge? . . .
O, znate je, znate —
Nju je umnožilo naše vreme —
Gorko vreme umnožilo je Meštrovića «Majku» . . .
Zanemela, pognute glave, kroz brda i dole
Mučenica nosi svoje teške bole . . .
Pogurena prohodala je naša Majka
Za licem žudeći rumenim i mladim sjajnim okom
Sina dragog svog . . .
Pognute glave, paćenica naša — sva joj nada Bog! —
Čedo drago, sina traži svog!

. . . . .
Utisućena prohodala je Meštovića bajka:
Istina sušta — iz brige i bola izvajana «Majka» . . .

*

Kosovski prorok, osvete krvave prorok —
Prorekao nam je Ivo i Majku tuge i bola,
Majku pognute glave . . .

. . . . .
Evo je, evo, ide — —
Žuri, žuri i spotiče se,
Sve bliže primiće se;
Pognuta, s torbom ponuda punom
I štapom drenovim u ruci
Žuri Utisućena kroz brda i dole,
Da ne odocni, da stigne
Još jednom da zagrlji sina i celiva,
Žuri da stigne —
Blagoslov da mu dade,
Majčinim ponudama rane da ublaži . . .
Ili mrtvog da celiva, život da mu vrati,
Na noge da digne?!
Sina Majka traži . . .
O, sine, Majka ti se bliži! . . .

. . . . .
«Deco moja, gde je sin moj Mirko?»
Tiho pita Majka, muca glas polako . . .
«Tamo, Majko, tamo, još puškomet jedan —
Gde ognjevi gore, gde se pesme ore!
Osvetnici gde se za slobodu bore!»

. . . . .
Hita Stara, spotiče se,
Četi sina primiče se . . .
«Mirko, Mirko!»

. . . . .
*

«O, raduj se, veselnice,
Veseli se, tužna Majko,
Mirko ti je danas pao —
Otadžbini život dao!» . . .

. . . . .
Zanemela Majka ćuti, ne razume reči ove —
Samo muca: «Mirko, Mirko!» . . .
Sina traži — da izlije materinske blagoslove
I ponude da mu dade . . .
Razbiše se želje Majke, propadoše njene nade!

*

Ašovi tupo zemlju biju —
Mogilu bratsku riju . . .
A Mirko počiva tiho na slami u baraci
Kraj dragih drugova svojih —
Sutra će predani biti svi jednoj Majci-Raci! . . .
Mnogo drugova leži, al' Majka poznade sina:
Zasja joj lice i živnu — —
O, ko bi mogao, ko bi predstaviti vam ovu
I tužnu sliku i divnu? . . .

*

Nema suza, nema plača —
Od stene je duša jača . . .
Presahnulo srce Majke —
Nema suza, nema plača!
. . . . .
Pridje sinu i staračkom rukom svojom
Pogradi mu kosu meku.
Raskova se usna nêma — mesto suza reči teku:
«Mirko, Mirko!
Hajd ustani, čedo moje!
Što si mi se zavalio i sklopio crne oči?
Gledaj, kako sunce greje, čuješ ševa kako poje!
Hajde, sinko, deder skoči!

. . . . .
Mnogo dana hodila sam
Kroz doline, preko gorâ,
Mnoge reke prebrodila,
Čekala sam mnogo zorâ,
Dok mi nije dan svanuo
I bol teški odlanuo.
Sad te vidim, evo, tu si,
Preda mnom si, u miru si —
I duša se moja smiri,
U srcu se radost širi —
Sad te vidim, evo, tu si!
Nek je dobrom Bogu hvala —
Nagradu mi sudba dala!
Gledaj, Mirko, čedo drago,
Puna torba ponuda je,
I darova raznih ima:
Struk bosiljka sa ikone
I vodice osvećene,
I čarapâ i ubrusâ,
I košulja izvezenih,
Željkovanjem prepletenih —
Željkuje te seja mila
I Jelica verenica,
Seje tvoje drugarica.

Željkuje te selo celo,
Naši vrti, polje, vrelo.
Na grani nam ptice poju:
«Zar je Mirko još u boju,
Hoće li nam skoro doći,
I majčine brige proći?» . . .
Sad su prošle svake brige,
Lanci pali i verige,
Na srcu mi sada lako —
Nek svak vidi, čuje svako:
Ispuni se želja moja —
Evo Mirka! Čedo drago
Iz ljutoga dodje boja,
Očima ga vidim svojim —
Na što će mi veće blago?! . . .

. . . . .

Moj golube!
I poruke doneh mnoge . . .
Veselnica Majka stara
Mnogo ima da ti kaže . . .
Može l' biti boljeg dara,
Nego što su dobre reči,
Što vidaju svaku ranu,
Svake bole koje blaže?

. . . . .

Zanovetam — rdja stara! —
A tebi se, čedo, spava,
San te mori i obara . . .
De, zatvori lepe oči,
A Majka će da ti peva,
Tihe reči da ti sroči —
Da ti tihi sanak kroči.
Otpevaću uspavanku —
Pevah ti je negda noću,
Pevah ti je na uranku,
Dok si, čedo moje malo,
U kolevci ti spavalo:
Pauk mrežu prede
    Od svilena konca,
A sunčevi zraci
    Predivo mu zlate . . .
Paji-baj, paji-baj
Mirku mome sanak daj!

Pozlaćeni konci
    Do neba se dižu,
Gde andjeli Božji
    Bele dvore grade . . .
Paji-baj, paji-baj
Rajske snove Mirku daj!

O, andjeli-braćo,
Evo, Mirka moga —
Otvorite dvore

Boga večitoga!
Paji-baj, paji-baj . . .

. . . . .
Ti se budiš, moj golube,
Uzglavlje ti tvrdo dali . . .
Čekaj, evo, gunjac majčin . . .
Tako, spavaj, dete moje,
A Majka će da ti poje — —
Paji-baj, paji-baj,

Mirku mome . . .»

«Dosta, Majko! nemoj više da mi pevaš —
Video sam divne snove,
Kroz Božije prodjoh dvore —
Dosta, Majko, bejah gore! . . .
Nego, hajde, da mi gataš,
Na ti ruku te pogledaj,
Šta mi piše, šta će biti,
Hoće li se snovi zbiti? . . .»
Tako tužna Majka zbori —
Tobože joj sin govori! —
I ona mu odgovori:
«E, pa dobro, diko moja,

Daj mi tvoju belu ruku,
Majka će ti pravo reći,
Koliko ćeš poživeti,
Koliko ćeš blaga steći . . .
I Ciganka Nasta ti je
U dlanove proricala
Pre no što ćeš u boj poći — —
I nekakve crne konce — — lagala je kučka crna!
Majka vidi zlatne konce — veseo ćeš kući doći!
Pa kad dodješ — —
Ako Bog dâ, svadbu ćemo svadbovati,
Carski ćemo pirovati . . .
Jela čeka . . . Rasadila cveća mnogo,
Da okiti svate svoje —
Mladoženju — zlato moje!
. . . . .
I «Labud» ti konjic raste —
Markov «Šarac» to je pravi,
Dva mu oka — žeravice
U malenoj lepoj glavi . . .
Rže konjic i kopitom zemlju bije,
Kô da gosu svoga traži,
Kô da pita: «Mirko gdi je?»
Mladoženjo, perje moje!
Kad pojašeš mlada hata —

Neće biti lepša svata!

. . . . .
Čekaj, čekaj!

Još na tvome dlanu piše,
Da ćeš valjan otac biti,
Mnogu čeljad izroditi,
Dočekati starost lepu,
Radovati Majku slepu — —
Ostariću, oslepeću,
Al' umreti dugo neću,
Doživeću unučice,
Radost moju — moje tiće:
Radovan će prvi biti —
Radovan je — radovanje,
Staramajci — milovanje,
A unuka Ruža bela,
Da miriše kuća cela! . . .

. . . . .
Sve je dosad dobro bilo
I odsad će dobro biti,
Na dlanu se jasno vidi —
Ne može se ništa skriti

. . . . .
. . . . . »

*

Protiče vreme kao reka . . .

A tužna Majka zbori bez prestanka —

Za gatanjem sledi priča, za njom opet uspavanka —

Zbori Majka — zbori bez prestanka . . .

Kakva sila može da prepreči

Neiscrpno more reči,

Neiscrpni izvor tuge

Ojadjene Majke,

Zanesene bolom jadne drúge? . . .

. . . . .

Proteče vreme i veče dodje,

A nesrećnoj Majci čas rastanka dodje . . .

*

Vreme prodje — veče dodje . . .

Rastade se sinak s Majkom . . .

Škljocnu brava . . . Pred baraku stražar stade.

A na blede lice Majke mesečeva luča pade,

Kô da hoće da osvetli neiscrpne njene jade! . . .

Tiha noćca razlila ja mir po zemlji —

Tajac potpun! Kao da se tok života ustavio,

Kao da je Svemir ceo pogled amo naperio!

Nigde šušnja ni lahora . . . Guste senke, kao znaci
Knjigâ drevnih, ispisuju tajnu neku
Vasijsku — predaleku . . .

* * *

Unakrst krvlju pokropljena zemljo!
Utisućena po tebi prohodala je bajka —
Istina sušta: iz tuge i bola izvajana Majka . . .

*

V
IZ ZBIRKE STIHOVA
«MUDROVANJA»

*Neko reče: »Sva je mudrost od
Boga. Nadjite je».*

*A kako će naći mudrost onaj,
koji još nije našao Boga? . . .*

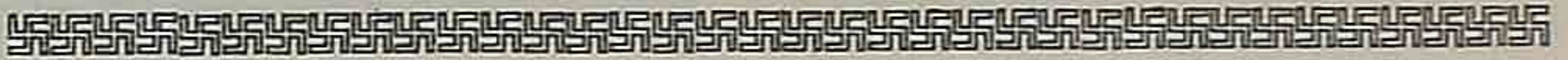
DUBINA BESKRAJNA.

Mari li more, što se davi ladja?
I oblak crni, što smrt njivi nosi?
Žali li kosa cvetiće kad kosi?
Zna li radost našu sunce kad se radja?

Ladja, kada tone, kune burno more,
Nabubrelo klasje od oblaka strepi,
Neumitnu kosu cvêti kunu lepi,
Blagosilja srce ljupki osmeh zore.

Bore se vseljenski zakoni u nama —
Ko pronaći može, gde je Božja tajna? . . .
Razgonetku skriva dubina beskrajna.

*

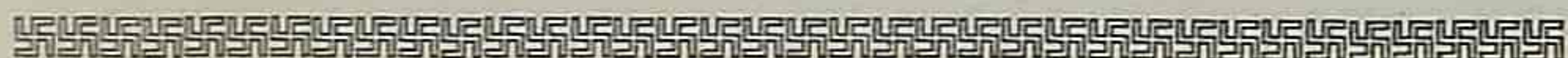

JAVNA TAJNA.

Mi smo čvorovi i čvorići
Materije večne bez kraja i početka.
Mi smo čvorovi i čvorići,
U kojima vibrira Božanstvo do svršetka
Tajne, koja se život zove.
A smrt kakva je tajna? Da l' forme nove?
Tajna razvezanog čvorića:
Kraj našeg «zemaljskog» bića.

*

PROSTO I JASNO.

Ja ljubim bližnjeg tebe
I u sebi bližnjeg sebe —
Jednako.
Bez licomerstva, bez farisejstva,
Bez egoizma i bez sofizma,
Prosto i jasno,
Govorim glasno:
Ja ljubim tebe
I — sebe:
Jednako!

*

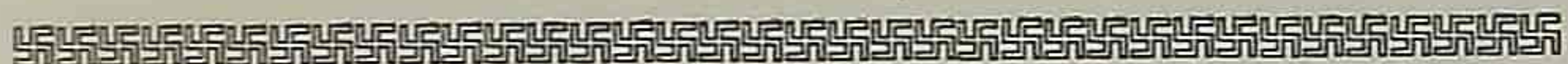

PRAVA MERA.

Ne pitajte, je li breme teško,
Latite se podići ga sami,
Bez ogleđa — istina u tami!
Moj odgovor, ma kakav vam dao,
Istina je samo polovinu.
Na brdu je čovek kao muha,
A na musu čovek je planina —
Po snazi se meri i težina.

Po visini meri se dubina:
Jednom plitko, a drugi se davi!
Od beline zavisi crnina,
Po nesreći ocenjuje sreća,
Prema sreći oseća nesreća,
Po gorkom je sladje od slatkoga,
Svaka tvarka svoju meru ima —
U Boga je jedna mera svima!

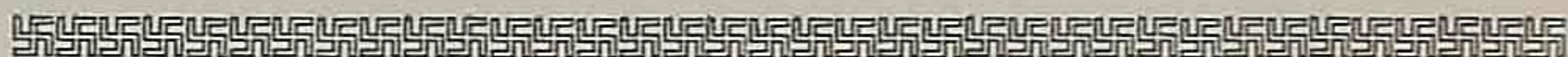
*

POSLE SNA.

Zora na nebu — zora je i u meni,
Probudila se duša i sada jasno vidi:
Jedan je put i čoveku i ženi!
Tuda, tuda idi!

*

BEZ JAVE I SNA.

Nema, nema ni jave ni sna!
U vasioni bez granica i dna
Sve je snojavno,
Sve bogojavno,
Jer Bog nije ni san ni java.
San sneva čovek, jer — spava!

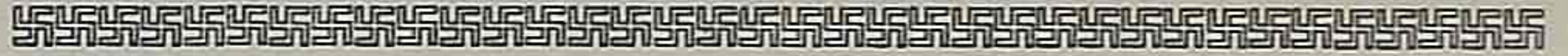
*

SLIVENE DUŠE.

Zrno po zrno — pogača,
Kaplja po kaplja — Morača,
Slivene duše — zemni raj.
Radost nam, Bože, opštu daj!
Sve tvari bratstvom očaraj!

*

MUDRAC.

Učeni mudrac isparava živu
I dobija — zlato.
Budi i ti mudrac:
Ispari čoveka, da ostane — Bog!

*

NEZAPOSLENO SRCE.

Na što suze?

Zar nezaposleno srce druga posla nema,

No da nam u jezeru suznom groblje sprema?

Zar sudba radost i nadu svaku nam uze?

Zar večno da se kunja i s mokrim očima drema?

O, ne tim putem! Bolje je prolijte suze

Sve na jedanput! Nek sve u nevrat isteku —

U nepovratnu ponornicu reku!

*

VI

IZ ZBIRKE STIHOVA

«PRIČE STARODAVNE»

*Neko reče: «U novom predivu
života ima nešto, što se večito po-
navlja.»*

DVE ZVEZDE.

1.

Na jezero spustila se tama.
Mladu momu spopanula čama.

2.

Vrišti konjic — dobar znak to nije:
Gosa njegov daljni bojak bije!

3.

Zvezda jedna otkide se s neba —
Šta još više slutnji kobnoj treba?

4.

U jezero potonula čama.
Opet zvezda! Nad jezerom tama...

*

MARE I DIGAR.

1.

Sedi majka kraj prozora:
Gleda sina kako igra.
Rasla jela pokraj bora,
Lepa Mare pokraj Digra.

2.

Rasla jela pokraj bora
I splele se grane njine.
Sedi Mare kraj prozora —
Tužno gleda u daljine.

3.

Mare hoće — otac ne da,
Digar strepi — žudno čeka:
Neda starac svoga čeda
Čeka svata iz daleka!

4.

Jela s borom splela grane,
Pod njima se humka diže,
Tu će danas da sahrane —
Dvoje mladih. I svat stiže!

*

PTICA ČUTALICA.

Na grani ptica stoji. Do nje još druga.
Pesmicu peva jedna. A druga ćuti.
Šta muči njenu dušu? Daljni li puti? ...

Ne, druga ptica sluti, da nije duga
Pesmica njenog druga. Njih davno vreba
Dvonoga jedna avet: perce joj ptičice treba —
A puška — od oca zavet!

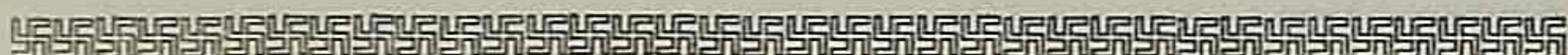
*

VII
IZ ZBIRKE STIHOVA
«ZAGONETKE NEKE»

*Neko reče: «Svaka zagonetka ima
svoj ključ. Nadjite ga!»
A ko skriva sve ključeve?*

ZVONKE KAPLJE.

Sedi krezubi starac na jastuku svilenom
I broji dugmeta žuta. Broji ih mnogo puta.
Pogladi ih kô kose svilene, krugliše zvonke, malene,
I preliwa mlazeve svilene, preliwa iz ćupa u ćup.

Taj starac nije glup —

On zna šta radi. On se sladi!

No šta su u ćupu dugmeta? Te zvonke kaplje svilene?
Da nisu iz očiju suze i kaplje sa čela slivene?

*

TO NEJAKI ZNAJU . . .

Pozavadila se suseda dva. Obojica zavidljivi.
Bogataši i velikaši oba. No večno im je malo.
Bestidljivi — na otmicu gotovi svakad. To se znalo.
I tako jednoga dana rešili baš da se biju.

I nameru ne kriju.

U doboše svuda biju: krv, krv hoće da liju!

Da, no čiju?

Pitajte sestru i majku, žene i dečicu nejaku!

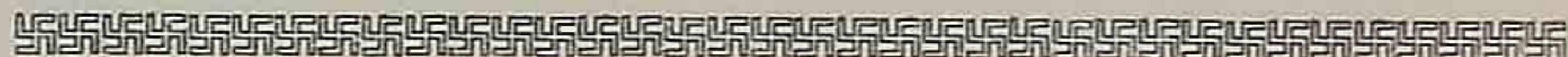
*

STRAŠAN ČOVEK.

Ja znam jednoga čoveka, koga se svi junaci boje,
— — — — — i veliki i mali —
Od straha bi život za njega dali!
Na prste pred njim svi tiho laze i dobro paze,
Da ne kažu štogod glupo. Od veljeg straha pred njim
Lice im biva tupo!
Ko je taj čovek, koga se svi junaci boje?
Od čijeg pogleda pod kožu podilazi žmarac?
Čovek, koga se boji čovek,
A ne boji se muha i komarac?!

*

NEKI OSOBITI SLAVUJI.

Naivan čovek. I takav će ostati dovek.

On svuda vidi i čuje slavuje:

I kada ćirliču vrapci, i bumbarovi zuje

I kada krekeću žapci!

Da, taj čovek napominje mi kritičara jednog —

Dobričinu — mednog!

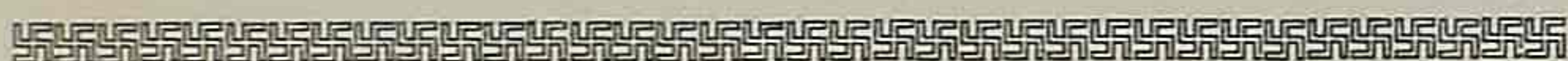
No ne znam samo: koga napominju vrapci

I — žapci?

I bumbarovi što gordo svuda zuje? . . .

Kakve li oni napominju «slavuje»?!

*

NEKAKVA KOSA.

Kosa ti je crna — a možda i plava —
I u ruci — kosa.
Kosiš trnje, cveće . . .
Ne pitaš: je l' vreme? Da li hoće — neće?
Ravnodušno kosiš bogata i bosa! . . .

Kolko hoćeš — kosi!
No reci mi: ko si?
Ljubav ili smrt?

*

SUROVA ZAGONETKA.

Znam, da od strašnog strašnije ima,
No šta je strašnije ja ne znam:
Da l' jagnjad voditi na klanicu samo,
Ili i ovce s njima?

*

VIII
IZ ZBIRKE STIHOVA
«IZ MIRA SEGO»

*Neko reče: «Da čovek ne kvari
ono, što je izišlo iz Božjih ruku —
ne bi bila dva mira.»*

PRED PANTEONOM

*Na grob dragom bratu
Paulu
svetloj žrtvi Kumanovske Bitke
J. Š.*

PRED PANTEONOM.

— smeh kroz suze i suze kroz smeh —

«Rešeno je, da se podigne veličanstveni Panteon, u kome će se sahranjivati najveći sinovi našega naroda i u koji će biti prenete kosti najzaslužnijih naših ljudi. Još samo nije rešeno pitanje, da li će se Panteon podići u Beogradu ili na Kosovu Polju.»

(Iz beogradskih listova, jeseni 1922 god.)

O, bravo, bravo, bravo! Tapšem vam od sve duše:
Svršiste poslove prešne — bacajte delatnost bledu —

Sjajni je Panteon na redu!

. . . . .

Nahranili ste gladne,
Žednim ste piti dali,
Pomoć ste pružili svuda,
U pomoć gde su vas zvali.
Od sreće Očizna brekće!

Med, mleko teče svuda

I višim duhom diše

Rodjena naša gruda . . .

O, bravo, bravo, bravo! Tapšem vam od sve duše:

Za tako kratko vreme stvoriste mnoga čuda!

Bacajte delatnost bledu —

Panteon sad je na redu!

* * *

Zahvalni, sinovi dobri! Zaslužnim ocima svojim

Dižite hram visoki! Nek vidi svet i čuje

Sin oca kako štuje!

Nek vidi svet i čuje, da i mi nismo ma ko —

I mi imamo svoje

— — — Rafaele,

Igo — Suflo — Rusoe

I oštrojezične Voltere.

I mi smo kulturan narod —

Nek dobro utuvi svako!

Kad nismo cenili žive,

Proslavićemo mrtve

Velike oceve naše.

Ne ćemo žaliti žrtve,

Da hram naš suparnik bude
Pariskog Panteona

Visinom svodova svojih i brojem strojnih kolona
I da je lepša niko reći nam ne sme onda —
Santa Maria la Rotonda.

* * *

Sve, sve će biti u redu! Jedno mi pitanje samo
Tišti i muči dušu — strah svoj ne mogu skriti —

Kako će s izborom biti?

Ko će u Panteon ući? Najzaslužniji samo,

Od mnogih zaslužnih ljudi, dobiće grobnicu tamo . . .

No najzaslužniji ko je?

Ko nam to može reći?

Pitanje rešiti treba:

Ko manji, a ko je veći? . . .

Bojim se sporova kletih —

Razdor nam u krvi leži!

(Skupštinskih otaca naših primeri živi su i sveži!)

Prorok, do duše, nisam,

No ja to predviđam jasno:

Pitanje vrlo je složno

I rešavaće se strasno.

Partija imaće svaka svojega kandidata!
Zveknuće mačevi ljuti u panteonskih vrata! . . .

A šta će biti kad oni,
Što se u poete broje,
Pozvani budu da reše:
Medj njima najveći ko je?
. . . . strašno . . . . .

I tako redom, redom, sve branže i esnafi
Guraće unapred svoje — — teško se u tome snaći
I Pilatu i Kajafi.

* * *

Još jedna biće nam muka: dostojno mesto pronaći
Gde će se Panteon dići. Beograd il' Kosovo Polje?

Rešiti: šta je bolje? . . .
Ja rekoh, da prorok nisam,
No zla me jedna slutnja
Goni, da mnjenje kažem —
Ma kaka bila pomutnja —
Dužnost mi nalaže sveta,
Da rečem gromko i glasno
(Bolje je unapred znati,
Da posle ne bude kasno!):

Svud braćo, svuda, gde znate — nek vam je dobra volja —

Dižite Panteon gordi,

No molim, kumim vas, braćo, *što dalje od Kosova Polja!*

Opasnost tamo preti,

Da seni Kosovskih Junaka

S Lazarem, Milošem na čelu,

Uz pratnju slavnih prvaka, —

U tržanstvenom trenutku

Svečane vaše parade

Otkrića Panteona

Ne izidju pred vas žurno

I protest podignu burno:

«A mi? A kosti naše? . . . O, nezahvalni rode!»

. . . . .

Oh, kô strela to srce bode!

A šta tek može biti, ako te gorke reči

Kosovskih Slavnih Junaka do Kumanova stignu

I tamo iz grobova svežih Osvetnike nam dignu? . .

Glas može jeknuti dalje

Kroz gore, gudure, stenje,

Gde kosti jadne nam Dece

Albansko skriva kamenje . . .

Ja neću, ne mogu kriti — to strašan hor može biti!

Da ne da Bog, ne da, braćo, ni u snu vam ga sniti!

* * *

Još nešto . . .

Ja nisam nekaka baka, što strašne priča priče,
No smem li ja da ćutim, kad čujem glas što više? . . .

Evo vam vizije moje —

Ne biram namerno boje:

Ja vidim od Crnih Gora, kako se nebo mrači,
Oblake oblak gura, tmuša se na zemlju svlači —

S Lovćena Orao Sveti

Pred oblacima leti.

Unakrst, kô oštre zmije, munja za munjom seva,
Grom zemlju udara, bije — znamenje Božjega gnjeva —

S Lovćena Vladika Sveti

S munjom i gromom leti.

Tutanj prolama nebo, sježena zemlja strepi —
Pomozi, Bože, spasi i dušu našu okrepi!

S Lovćena naš Pesnik Sveti

Sve bliže i bliže leti . . .

Uz strašnu gudnjavu groma glas Njegov grmi strogi
(O, da l' će ga razumeti mnogi?):

. . . . .

«Božji ljudi, u pamet se!

Kako djeca maloumna

Vi rogove nesložljive

Sve u jednu smješat vreću

Glavom svojom bez moždana

Namjeriste misao ludu!

. . . . .
Ni kupoli podnebesni

Panteona vašeg gordog

Ustaviti vraždu neće

Politike vaše klete!

Za krvnika brata bratu

Ni pod zemljom bratstva nema!

Nemješajte malvaziju

U budjavo trpko vino!

. . . . .
Strašno pleme, doklen ćeš ludovat!

Doklen gradit kule podnebesne

I dizati glave u oblake!

. . . . .
Ne dirajte kosti pradjedovske!

Dje je zrno klicu zametnulo,

Ondje neka i plodom počine.

. . . . .
Na grobu će iznići cvijeće

Za daleko neko pokolenje

. . . . .
To će biti najbolje priznanje

Oltar pravi . . . . .

Uh, što mislim teško mi zboriti.

Čujem lelek! dje gore prolama . . .»

. . . . .
. . . . .

Kao da tmušno nebo dopunu htjede reći.
Udari grom za gromom — jedan i drugi i treći.
Kô zamršeni konci prepletoše se munje . . .
Zavesa nebesna crna raskri se na dve strane
I dade prolaza suncu, da opet zemlji grane,
I prospe jarku svetlost na cveće i na žbunje . . .
Mrak se sa zemlje diže, oblaci krenuše lako
Vrh šuma, planina, reka, put mora i okeana,
Da drugom svetu budu znamenja Božja dana,
Da Božju silu pozna, pojmi i štuje svako . . .
Nebo se očisti brzo, oblak je jedan samo
Beo, kô grudva snega, pozlaćen sunčevim zrakom,
Tiho, kô bela ladja, plovio zapadu tamo,
Gde Lovćen podiže glavu nad Crne Gore mrakom.
Na tronu tome belom, na tronu u visini
Sedjaše Vladika Sveti u svečanoj crnini . . .

I glas se ponova začu:

«Istorija djela sudi, što je čije svjema daje
Nad svijetlim grobovima dobra djela vječno sjaje.
Nad svijetlim grobovima često zloba bljuva tmuše,
Al' nebesnu silnu zraku, što ć' ugasić njine duše?
Plam će vječno životvorni blistat djeci njine zublje

Sve će sjajnij i čudesnij u vjekove bivat dublje.
Sila duha i mišica satvori nam vječno djelo:
Sjedini nam Otadžbinu, rasparčano bratsvo cjelo.
Diže narod — krsti zemlju — a varvarske lance sruši!
Iz mrtvijeh braću dozva — dunu život bratskoj duši.
Makedonce i Slovence, Šumadince — Hrvacane.
Crnogorce i Bošnjake, Hercegovce — Banaćane
Sve u jedno sveza kolo, jer su sinci majke jedne.
Blagoslovi, Silni Bože, žrtvodavce duše čedne!
Od Bitolja do Ljubljane, Negotina — Dubrovnika
Zaliveni krvlju vrelom Kosovskih Osvjetnika
Zidovi se čvrsti dižu najsjajnijeg Panteona
Pod svodove neba plavog i zvijezda s Vasiona!
Boljeg hrama ne satvori čovječanska više ruka,
Nego što je uskrsnula iz vjekovnih strašnih muka
Otadžbina naša draga!
Ubij, Bože, izdajnika i svakoga ljutog vruga,
Ko podigne drsku ruku, da podrije naš Hram Sveti —
Ne bilo mu djeci traga!»

. . . . .
To behu poslednje reči,
To glas je poslednji bio —
U mračne Gore Crne
Beli se oblak skrio . . . .

Da svršim . . .

Ja nisam nekaka baka, što strašne priča priče,
No smedoh li da ćutim, čujućí glas što više? . . .

Pružih vam vizije svoje,

Ne birajućí boje.

Sad mislim da je dosta — ne treba komentara:

Istinu pojmiće glava i s darom i bez dara.

Neću vam tapšati više:

«O, bravo, bravo, bravo!»

Al' opet — braća smo braća —

Ostajte, braćo, zdravo!

*

CAR HRABRENSKING.*)

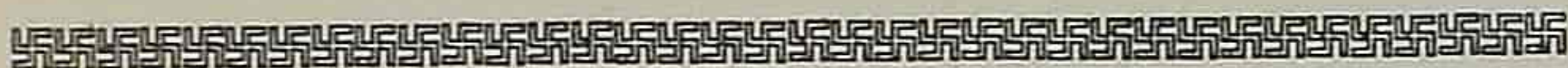
Škljocnu škljocara,
Ču se do cara,
Car se prepade —
U nesvest pade.
Carica sidje
I caru pridje,
Ruku mu dade
I car ustade.
I čim ustade,
Zboriti stade:
«Dajte mi hata,
Ja hoću rata!
Boj nek se bije,
Krv nek se lije!

---

*) Napisano onoga dana, kad je Vilhelm II zagazio u veliki rat.

Svi smelo napred,
Ja ću za vama,
Ja ću sa ženama —
Bog nek je s vama!»

*

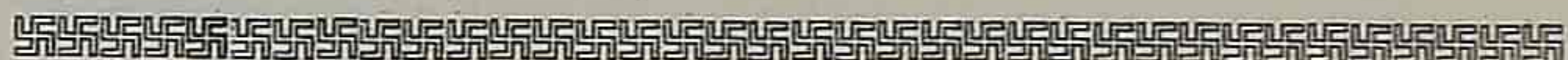

LJUDIMA BEZ REČI.

Vi, kojima je malo svojih reči,
Kojima majčin jezik kazuje malo,
Vi, kojima od bola «duša ječi»
I mislite, da bi bila šteta,
Ako se o tome u svetu ne bi znalo,
A malo vam je za to majčinih reči —
Uzmite od jarca primer: on vreči!

Vi, kojima je malo svojih reči,
Kojima majčin jezik znači malo,
Narodna patnja čije «srce gnječi»
I mislite, da bi bila šteta,
Ako se o tome u svetu ne bi znalo
A malo vam je za to svojih reči —
Uzmite od praporca primer: on zveči!

Kad «ječi», nek: vrek-vrek-vreči!
Kad «gnječi», nek: zvek-zvek-zveči!

DA STE, KAO ŠTO NISTE.

Ljudi, kako vas je mnogo na svetu!
Vi kao mravi milite po zemlji.
O, kad biste vi kô mravi
Bili radnici pravi!

Žene, kako vas je mnogo na zemlji!
Vi letate kô pčele pe cvetu.
O, kad biste vi kô pčele
Ceniti život htele!

Da ste kô mravi, i ljudi i žene,
Da ste radnici pravi,
Drukčiji bio bi svet!
Da ste kô pčele, i žene i ljudi,

Da sišete mirisni cvet,
Da ne padate na djubre svako, —
Drukčiji bili bi i život i svet —
Bili bi raj, a ne pakao!

*

NAPOMENA. Za vreme poslednjih ratova moj poznanik g. D. M. imao je prilike, da svojim očima vidi neku ojadjenu majku, koja je kraj svoga mrtvog sina — vojnika — provela čitave časove bez suza i plača, «razgovarajući» neprestano s njim, kao da joj je sin živ. Vrlo lepo pričanje g. M — ća o tom retkom, zagonetnom slučaju, punom poezije, toliko me je bilo zanelo, da mi se činilo, da čujem ne reči no nekakve neobične zvuke, vihar neke tajanstvene simfonije . . . I ako sam od toga doba poboravio potankoće toga pričanja, ipak sâm motiv toliko mi je zapao u dušu, da se jednoga dana iznenadno izlio u pesmi «Majka».

I. Š.

*

V. de TILLO:

VEČNÍ IZVOR

VEČNI IZVOR.

Ko okusi iz toga izvora i umije se u njegovoj vodi bez ikake tražnje, dotaknuvši se samo njegove struje, utoliće za navek žedj poznanja i žudnju za neugasnom svetlošću.

M. Kollins.

*Взрывая, замутишь ключи
Питайся ими и молчи . . .*

Тютчевъ.

Ne mogu s tačnošću reći, kako se u saznanju našega pesnika ocrtao «Večni Izvor», no nesumnjivo je, da je on imao predstavu o nečem velikom i u isto vreme prostom i jedinstvenom. Sve je iz *Jednoga*.

Večni izvor — piće duši živo . . .

(«Odgovor»)

I ponova udahnuo život —

Život večni beskrajnog Svejedinstva . . .

(«Uskrs moj»)

Kako je teško savremenom čovečjem saznanju uzdići se iznad ogromnog šarenila i raznolikosti Života i u isto vreme pronići u njegov smisao *novim putem!*

No zar savremeni naučnici ne postavljaju sebi baš tu zadaću, zar njihova oštra analiza ne razdrablja ogromno telo Života, da bi dosegla do njegove srži? Je li pesnik baš taj centar nazvao Izvorom Večnim? . . .

S neverovatnom brzinom i lakoćom razbijaju se forme života: u jednom trenutku raspada se ogromni, čudnovati drednot, za nekoliko minuta ginu čitavi gradovi, čitave oblasti uništavaju se podzemnim udarcima ili okeanskom stihijom. Nežni, lepi cvetić gine od nestašne ruke dečje i u tren oka oluja iz korena čupa ogromne hrastove. Kao što bujna uzdignuta trava pada pod udarcima kose, tako padaju tisuće ljudskih života na bojnim poljima. Ginu kontinenti i nebesna svetica; ginu čitavi svetovi misli, osećaja, želja i težnja u čovečjoj duši od jednog jedinog pogleda, uzdaha ili pokreta. U jednom trenutku iščezavaju naša saznanja i zamenjuju se novim . . .

Gde će se i kako će se tu naći *tačka oslonca*? Za šta ćemo se uhvatiti i čime održati u tome vihru, u toj bujici? Kuda nas oni vuku? Zašto? Otkuda? . . . U onom trenutku, kad se rodilo čovečje saznanje, rodila su se i ta pitanja, rodila se *žedj poznanja*. A koliko je zadovoljavajućih odgovora dobio čovek na ta pitanja? Izgleda: u koliko je više fakata, u toliko je više pitanja.

Nedavno, jedan od velikih ruskih naučnika, fiziolog *Pavlov* u svom javnom predavanju priznao je, da skupljanje znanja spoljašnjih fakata i sva čudovišta tehnike nisu učinili čoveka boljim, niti su život učinili čovečnijim.*) Živi primeri su nam pred očima: strahote

---

*) Kad se već o tome govori, interesantno ja pomenuti ovaj karakteristični primer:

Vodj engleskih socialista R. Makdonald, izlažući svoje misli o socijalizmu, u vrlo interesantnom članku «Šta je socijalizam», izmedju ostaloga veli ovo:

poslednjih velikih ratova i revolucione gradjanske borbe, djavolska usavršenost oružja, — instrumenata sa specijalnom zadaćom uništenja ljudi («poslednja reč nauke») i laž-čudovište svekolikog našeg života! . . .

Profesor Pavlov tvrdi, da čovek najmanje zna o samom sebi — o sebi kao *orudju poznanja*. Po njegovu mnjenju, o psihologiji kao tačnoj nauci za sada ne može biti ni govora. U Nemačkoj, na primer, svaki psiholog može ispitivati samo svoje učenike, jer svaki psiholog ima «svoju psihologiju». Savremeni čovek dakle stoji još vrlo daleko od poznanja svoje prave fizičke i duhovne konstrukcije. No prof. Pavlov ipak veruje, da će nastupiti vreme, kad će čovek fiziološkim putem — otkrićem nekakog centra u mozgu — poznati svoj sopstveni mehanizam i naučiti se, da rukuje njim tako, da će mu se dati ogromne mogućnosti poznanja i — sreće . . .

Svak, ko je slušao te reči, bio ja sagreven entuzijazmom velikog naučnika, njegovim poetskim zanosom, divnom, ma da možda i efemernom idejom. No to radosno osećanje nije moglo, na žalost, ubiti u nama sumnju i bojazan, da, i ako bi se to postiglo, ipak neće biti nikakve garantije, da i najtačnije poznavanje zakona svoga, ili tuđega organizma, ne dovedu čoveka do zloupotrebe još strahovitije, no što su to učinila tehnička savršenstva. Pitanje je ostalo bez odgovora . . .

Nismo li mi dakle nalik na «zabludelo stado»? Čujmo šta govori naš pesnik:

«Naš vek izaziva divljenje, no to nije vek hristijanski. Naše pobede — pobede su nauke, a nama je potrebna kultura. Mi smo se naučili leteti fizički, a potrebno je da se naučimo leteti duhovno. Naša velika naučna dostignuća i suviše su nam zavrtila mozak. Potrebno je, da se malo ohladimo».

Dat nam je put, dato nam i sredstvo,
Samo smo mi i gluhi i slepi,
Samo mi još ne znamo, gde smo,
I kuda vode putevi lepi.

. . . . .

Mi smo i gluhi i slepi.

. . . . .

Mi tražimo život u mraku,
I krvavimo i noge i ruke,
Mi pijemo mutnu vodu i mlaku.

. . . . .

A ne čujemo divnu pesmu nebesnu
I ne znamo da smo iz višeg mira,
Ostasmo, gde slaba noga klesnu —
Zabludelo stado bez pastira.

(«Zabludelo stado»).

«Mi pijemo mutnu vodu i mlaku» . . . O, gde je, gde je onaj čisti «Večni Izvor», ono *stalno, nepromenljivo* usred vihra prolaznosti? Na čemu ćemo se zadržati, čemu težiti? Kako ćemo nazvati ono «spasavajuće»? . . . Mabel Kollins veli: «U tajnim dubinama duše vlada tama. Tamo nema poznanja spoljašnjeg sveta ni pojava zemaljskog života. Iz te duboke tame izbija živi izvor Ljubavi i Večnoga Života, što je jedno i isto.» Tim rečima pisac očevidno nagoveštava nekakvu duboku psihološku oblast, dodiruje duševne predele neosvetljene dnevnom, jasnom svetlošću razuma.

U savremenoj filosofiji spisi francuskog filozofa *Bergsona* stvorili su čitavu epohu u teoriji poznanja. U svojoj izvrsnoj knjizi «*Evolution créatrice*» on tankom, smelom analizom i originalnim načinom tretira pitanje same prirode našega saznanja i bitnosti života. On postavlja znak ravnosti između života i saznanja: «Život (to jest, saznanje, koje je prošlo kroz materiju)

mogao je naperiti pažnju ili na svoje vlastite pokrete ili na onu materiju kroz koju je prolazio. Na taj način on se mogao uputiti ili kroz intuiciju ili kroz intelekt» . . . «Naš intelekt, veli Bergson, jeste život, koji rasmatra spoljni svet nekako odelito od sebe», a o intuiciji on kaže, da «život i saznanje zadržavaju svoju unutrašnju formu, koja rasmatra sebe sama.»

Bergson dalje tvrdi, da intelekt, «naša misao u čisto logičkoj formi, nije u stanju da predstavi sebi pravu prirodu života . . . Misao je samo emanacija života, jedan oblik života. Kako može ona obuhvatiti život?» Bergson priznaje, da je život neprekidno stvaranje, no naglašuje, da našem intelektu nije moguće obuhvatiti tok života, t. j. ono, što je u njemu *nerazdeljivo*, ni njegovu genijalnost, t. j. ono, što je u njemu *stvaralačko*. Intelekt predstavlja sebi jasno samo ono, što je delimično, *prekidno* i ono, što je *nepokretno*. Intelekt se karakteriše prirodnim neshvatanjem života . . . «No da li to znači, da se treba odreći od dubokog shvatanja života?» zadaje pitanje Bergson. Po njegovu mnjenju, intelekt se sav odao rasmatranju života *van sebe*; njemu je to potrebno, da bi se prilagodio materijalnosti, da bi mogao obladati njom radi svojih praktičkih ciljeva. No posmatrajući pojave života, on zapaža još i druge forme saznanja, «široke kao život i moćne da se najedanput osvrnu na životni *napon* i da ga sagledaju u celini, makar za jedan trenutak» . . .

Te moći života (saznanja) nalaze se naporedo s našom logičnom mišlju «kao neka neodredjena maglovitost iz te iste bitnosti, na račun koje je obrazovana sjajna jezgra — naš razum. U toj maglovitosti nalaze se moći, koje dopunjuju razum; mi ih samo ovlaš osećamo, skoncentriravši ih u sebi. No one će se osvetliti i postaće jasne, kad se pojave, tako reći, i u dejstvu, u razviću prirode. «U tu maglovitost («mesto tame», kako to

naziva M. Kollins, koja sada za nas postaje manje nejasna i zagonetna) intelekt mora ogreznuti, on mora u obrnutom poretku preživeti svoju genezu, ogreznuti u reku života, koji ga je odgajio i preći k poznanju intuitivnom. «Intuicija predstavlja samu bitnost našega duha i, u izvesnom smislu, sam život... Njena svetlost osvetljava naše «ja», našu slobodu, ono mesto, koje mi zauzimamo u celoj Vasioni, naše poreklo, a takodje možda i našu sudbinu»...

«Za filozofa, veli na drugom mestu Bergson, koji teži da intelekt ponova rastvori u intuiciji, iščezavaju i ublažavaju se mnoge teškoće.» Nova doktrina «daje nam novu moć da delamo i živimo. S njom mi ne osećamo sebe više usamljenim izmedju drugih ljudi i čovečanstvo nam se više ne predstavlja usamljenim usred prirode».

«Sva živa bića drže se jedno za drugo i sva su potčinjena jednom istom naponu. Životinje se oslanjaju na biljni svet, čovek živi pomoću životinjskog sveta, a celokupno čovečanstvo, u vremenu i prostoru, predstavlja jednu ogromnu armiju, koja se kreće uporedo sa svakim od nas, pred nama i iza nas; težinom svojom ono je moćno da pobedi svaki suprotni napor i mnoge prepreke pa možda i samu smrt.»...

Ove reči, pune nadahnuća, kao što je i sva filozofija Bergsona, rezultat su njegove bogate intuicije. Ona mu je dala i predstavu o sebi samoj kao o «božanstvenoj simpatiji» prema svemu što postoji. Na osnovu mnogih interesantnih bioloških primera i eksperimenata sa životinjama Bergson shvata instinkt, kao *simpatiju* i veli: «Intuicija — to jest instinkt, koji ne bi imao praktičkog interesa, koji bi saznavao sama sebe, bio bi sposoban da razmišlja o svom objektu i da ga do beskrajnosti raširi — takav instinkt uveo bi nas u samu srž života.»

Simpatija, ljubav, život — sve su to struje iz onog «mesta tame», iz «Večnog Izvora». Kako se ovde divno slažu i poklapaju tvorevine pesnika i filozofa u najdubljim svetilištima svojim! I zbilja, zar razrešenje mnogih zagonetaka života ne zavisi baš od umenja i dara predati se svojoj intuiciji, oslobodivši se stega rezoniranja? Zagledavši u svoje vlastite dubine, osetivši i saznavši zakon Života-Ljubavi, mi bismo se možda mogli uzneti visoko iznad našeg zemaljskog mira i tada osetiti i saznati, da je sve što postoji — *Jedno*. Zar nije to «Uskrs» našega pesnika?

Bio sam odlomak mali — obrubljen sa sviju strana,
Za kovčeg mrtvački skrojen

· · · · ·
Kratak — kao očni vid.

· · · · ·
No nadošla je bujna reka i pregrade razrušila svake.
I kratki očni vid postade — jasno Prozrenje . . .

· · · · ·
Tada sam i ja, obrubljeni sa sviju strana mrtvac,
Ustao iz trulog kovčega svog
I ponova udahnuo život —
Život večni beskrajnog Svejedinstva . . .
I to je bio — iz mrtvih Uskrs moj!

Ne mogu, a da ne navedem još jednu divnu misao velikog filozofa, čije ideje uopšte služe kao zrcalo ideja i intuicije našega pesnika. Bergson veli: «Intelekt, pogreznuvši u svoju osnovu, preživljava u obrnutom poretku svoju genezu, no, razume se, to preživljavanje ne može se izvršiti najedanput; ono mora biti *kolektivno* i *progresivno*. Ono zahteva razmenu utisaka, koji koregirajući jedan drugoga i krećući se sve dalje i više raširuju našu čovečansku prirodu i postižu najzad, da ona prevazidje sama sebe.»

No da bi se osetilo to spajanje, to slivanje naše sa Izvorom Ljubavi-Života, da li nije potrebno prethodno

razbiti okove našeg ličnog saznanja, koje nas zadržava u uskim i tesnim granicama? Iz saznanja naše ograničene forme i iluzije o našoj slabosti i prolaznosti — preći k saznanju Večnoga Izvora!

Knjiga stihova «*Iz večnoga izvora*» dragoceni je prilog tom kolektivnom i progresivnom naporu čovečanstva — naporu, koji će mu pomoći, da preporodi svoju vlastitu prirodu.

U sažetoj, no lepoj, jasnoj umetnički-kristalnoj formi, bez svakih izlišnih ukrašavanja, koja obično kod drugih pesnika idu na račun sadržaja, — pesnik nas upoznaje sa svojom visokom poetskom intuicijom. U divnoj, punoj nadahnuća pesmi «Nad Zemljom» on nam kaže:

Za mene stanice to su —
Tu, gde se moja duša s Večnošću prepleće trajno
I gde se radosno ona dotiče Večnoga Bića
I s Njim se ljubavlju svetom u jednu celinu sliva
Tu, samo tu —
Osećam blaženstvo pravo i praznik u duši biva...

Za pogled na svet našega pesnika vrlo je karakteristična i pesma «Odgovor», u kojoj na pitanje «ti si pesnik — gde su tvoje pesme?» on odgovara:

Božje pero večno pesmu stvara
Neshvatljivu bež Božjega dara.
A ko shvati tu Tvorčevu Knjigu —
O svom peru malo vodi brigu.

. . . . .
Ne pitaj me, gde su moje pesme,
Niko Božje svojim zvati ne sme.

Ovim stihovima nisu potrebni komentari. Ko je i šta je *pesnik*? On je Božji glas, prorok, «struna citre božanstvene» («Struna»). Najveći od ruskih pesnika rekao je to isto:

«Возстань, пророкъ, и виждь, и внемли,
Исполнись волею Моей,
И, обходя моря и земли,
Глаголомъ жги сердца людей.»

«Niko Božje svojim zvati ne sme!» No da bi to B o-
ž a n s t v e n o moglo napuniti dušu pesnika-proroka i
njemu je nužno kao i Puškinovom «Proroku» potpuno se
preporoditi, uzdići se dušom na taku visinu, gde se bez
oholosti, no s potpunim uverenjem i saznanjem sme
reći:

I ja sam tu božanstvo —
I niko od tih dole, što posred Zemlje stoje,
Nije u stanju da me svrgne s visine moje . . .

No da bi to «božanstveno načelo» moglo potpuno
obuhvatiti čovečje biće, moraju zamuknuti sve *lične*
žudnje srca. Ništa nije moje, sve je opšte, sve je iz jed-
noga Večnoga Izvora:

Ko je pesnik: da l' onaj ko piše,
Il' je pesnik svak, ko pesmom diše?
Sav je život poezije tkivo,
Večni izvor — piće duši živo.

Naše čovečje prirodno saznanje stvoreno je čim je
čovek osetio sebe kao odelito biće. No zar zato da se za
navek ogradi besplodnom usamljenošću i odelitošću?
Zar naše biće nije neophodni i dragoceni putir, u koji
se uliva Božanstveni Napitak, da bi posle mogao poiti
druge, koji su «žedni»:

Srce je tvoje — putir
Ja pred njim skrušeno stojim.
Saznajem: pred Bogom stojim
I čekam očišćenje.

Da udjem ponova u mir

I svoj ponesem putir —
Braći na usluženje.

(«Pred čistim srcem»).

Ne teorijski, ne racionalno, no potrebno je umeti *fak-
tički pronicí* u dubinu svoje duše, tamo, gde se jasno vidi
i oseća osnova Mudrosti, Ljubavi i Jedinstva Života. Ko
je to mogao postići i naći tamo svoga Boga, taj će razu-
meti i osetiti Njegovo prisutstvo i u svemu «van sebe»,
no ne drukčije osim kroz sebe sama.

Za pesnika, čija je duša postala sopstvenica te nove
psihologije, koja je preuredila i preradila sav unutrašnji
tok njegovih misli i osećaja, ta nova psihologija je *naj-
lepši dar*. Odelitost saznanja kod njega kao da je
iščezla:

Vi čujete kad komarac zuji,
Daljni potok kako bruji
Možda, kako pauk mrežu prede —
A ja čujem kako život struji,
Tvorac kako grede . . .

(«Najlepši dari»).

U njegovom stvaralačkom saznanju održavaju se ne
odelite forme života, ma kako lepe one bile, no on kroz
njih vidi punoću lepote nesravnjivog Jedinstva. On
oseća celokupni, neprekidni Potok Života u svim poja-
vama i vidi izvor njegov — *Boga*:

Vi vidite nebo, zvezdâ čari,
Svu lepotu, sve zemaljske tvari,
A ja vidim izvor svega toga
Najlepši su meni dati dari:
Svuda vidim — Boga!

Ushićen lepotom sveta, punoćom lepote, «svelepote»,
— pesnik u «Molitvi», *radosnoj* molitvi kliče:

Lepoto sveta — ti jesi!
I Tvorac tvoj mora bitil
Sama se stvorila ne bi!
Oče, ja znam sad gde si,
U njoj si, — i ona u Tebi
Kroz nju ću i ja s Tobom se slitul

A sad nastaje pitanje: Kad je pesnik osetio u sebi i u svemu van sebe Jedinstvo Života, njegovu Punoću, Lepotu — da li je on prestao videti naše zlo «zemaljsko»? Evo odgovora:

Ja sam i ovde i — tamo
Ovde — gde čovek-crvak gmiže po blatu i mraku,
Gde greh za grehom se niže, podlac podlacu služi
I gde se dvonožac bedni s Djavolom grli i druži...

«Ja sam» — no to «ja» kao da je izgubilo oštrinu ličnoga «ja»; izgleda, kao da se Jedini Život spustio kroz to «ja» u «blato i mrak»:

Ja sam i ovde i — tamo
Tamo — u sferi Sunca, gde Zemljin zamire kaos,
Gde harmonija večna svetost u duši budi,
I žarkom ljubavlju čistom gde dišu moje grudi...

Saznanje pesnika rastvara se u onoj višoj sferi, «gde Zemljin zamire kaos». Da, no «ni tamo ni ovde» on se ne gubi, on je svestan svoga stanja:

Ja sam i tamo i ovde — no nigde crv ja nisam...

«No nigde crv ja nisam» — kako treba to razumeti? ... Spustivši se «u blato i mrak», pesnik ne zaboravlja sebe i u sebi *Duh* života, svetlosti, ljubavi. Duh, koji ništa nije prezreo, sve je razumeo, i ušao u tamu ne da

se tamo pogasi, no da tamu rastera, da je pretvori u svetlost. No ovde se i skriva tajna i bitnost Ljubavi-Milosrdja. Kako je hladna i nedostupna samohvalisava čistota «dobrodetelji», koja s odvratnošću beži od greha! No Ljubav-Milosrdje — to je luča svetlosti i toplote, koja sagreva i «pravedne i nepravedne» — «nepravedne» s našeg čovečanskog gledišta. Luča — koja proniče svuda i koja zbog svojih nežnih vibracija ne usvaja «zemaljsku nečistoću», no je pretvara, kao dobrivo zemlje, u idealni miris ruže, nežnu sladost voća ili životnu energiju klasja!

A da je «duh gordosti» zaista daleko od našeg pesnika, pokazuju i drugi njegovi stihovi, kao na primer:

Primate me grešnog — ja sam brat vaš,
Svejedno: gori ili malo bolji . . .
(«Molba»).

Ili u divnoj pesmi «Čoveku»;

Smrtnik sam i ja, kao i ti što si
Daj, da podnesem i ja tvoje rane,
I moja suza s tvojom neka kane!

i. t. d. i. t. d.

Ljubav svagda čuda stvara. Ljubav i milosrdje oslobodjavaju dušu od okova zla, A kad se to čudo izvrši, kad spadne prljava odeća, tada čarobna slika zablješti pred iznenadjenim pogledom:

I zbaciv zemaljske uze,
Ja držim dušu visoko,
A nebo plavo — široko
Grli se s mislima mojim, kao mesečina meka
Po tihoj pučini morskoj s lahorom iz daleka.

Ljubav — vseljska moć! U njoj jedinog nalazi se dragoceni ključ, koji otvara tamnicu duše. Ona ruši

pregade između duše i duše, uništava strah i nepoverenje, neshvatanja, odelitosti — te fatalne crte čovečjega saznanja. Saznanje se mora najzad osloboditi tih pregrada, ako želi naći svoju istinsku bitnost; ono mora sebe «izgubiti» kao malu, gordu «samost» i naći sebe kao živ organ Jedinoga Života. Taj prelaz od individualnog, izdvojenog, ograničenog saznanja, od saznanja forme jedinične, trošne, prolazne, koja luta po nesvesnom haosu, — ka saznanju neposrednom, kosmičkom — stvar je velikog unutrašnjeg preporoda. No ako to *kosmičko saznanje* ostane samo novomodna filofska teorija, to onda ono predstavlja jedno mrtvorodjenče. Kosmičko saznanje treba da postane *realno osećanje života*.

U dubinama okeana, u tami, sazreva dragoceni biser; tako isto samo u bezdani naše duše mogu se naći dragocenosti našeg istinskog samopoznanja, koje je ujedno i — *Bogopoznanje*. To je Veliki Istok znao još u drevnim vremenima i trudio se, da pronadje taj najdragoceniji Biser. To nam *poznanje* nudi i naš pesnik:

Ne odbacite — primite i ovo
Drevno Bogopoznanje!

(«Molba»).

Nije mi zadaća da na ovom mestu potanko ocrtavam tu uzvišenu težnju čovečjega duha, ali moram reći, da u svim književnim izvorima, koji su mi dolazili do ruku, i pored sve razlike u načinu izlaganja i izraza, i pored ogromnog rastojanja u vremenu — po neka su udaljena od nas čitava stoleća i tisućuleća — to *postignuće* nosilo je uvek jedno isto obeležje. «Carstvo je Božje u vama» — veli Evandjelje. I dalje: «Koji čuva dušu svoju, izgubiće je; a koji izgubi dušu svoju mene radi, naći će je».

Ako uzmemo knjigu «Cherubinischen Wandersmann» *Angelus-a Silesius-a* (1624—1677) naći ćemo u naivnim njegovim stihovima dušu, iz koje izbija živa, radosna struja neposrednog osećanja u sebi Božanstvenog života: «Ich bin so reich als Gott; es kann kein Stäublein sein, das ich (Mensch glaube mir) mit ihm nicht hab' gemein» . . . «Die Welt, die hält dich nicht; du selber bist die Welt, die dich in dir mit dir so stark gefangen hält» . . .

Podjimo za nekoliko stoleća u natrag i srešćemo tamo dominikanca *Eckhart-a* (1250—1327), čoveka neobične filofske dubine, kome bi se morala pokloniti mnoga «prosvećena» saznanja našega veka. Evo njegovih reči: «Etliche Leute wollen Gott mit den Augen ansehen, als sie eine Kuh ansehen . . . Einfältige Leute wännen, sie sollen Gott ansehen, als stünde er dort und sie hier. So ist es nicht. Gott und ich sind eins im Erkennen» . . .

Nikakim spoljnim utiscima, nikakim spoljnim eksperimentima, no samo unutrašnjim eksperimentom vlastite duše, koristeći se njenim prirodnim darom intuicije, može čovek poznati najbolja svoja svojstva, poznati u sebi «Večni Izvor» — Boga.

Dar Božji — *intuicija*, o kojoj savremeni mislilac Bergson veli, da kad ona ne bi bila tako trenutna, ona bi nam dala poznanje Bića, Života, — jeste baš ono, što je *najdragocenije* u svim naučnim sistemama, koje su kroz nju rodjene; ona je ustopice pratila čovečanstvo u njegovim najboljim težnjama od trenutka rođenja njegova saznanja. Ona se razno nazivala: ozarenje, iskra Božja, živa iskra, blagodet, nadahnuće i. t. d. No stvar ne zavisi od naziva; njen zlatni trag proteže se kroz tisućuleća, kroz sve, što je čovek stvorio istinski lepo i dragoceno.

Intuicija je — «poslanica odozgo»:

Ne zamerite, što je ruho staro,
Ma da vam novo donosim poslanje . . .

No ona je vezana s nama i mi se pomoću nje preporadjamo u viši život, ona je moć našega rašćenja . . .

Govoreći o ovome, nemoguće je ne pomenuti jedan od najvećih spomenika čovečjega nadahnuća — indijsku poemu «Bhagavad-Gita». Vele, da je *Emerson* bio jedini čovek u celoj Americi, koji je u svoje vreme imao tu knjigu, staru, po mnjenju sanskritologa, 5000 godina. *Vilhelm Humbolt* blagodario je Boga, što mu je dao dug život te se mogao upoznati s tom knjigom. Evo, kakve reči mi nalazimo tamo: «Kad se sjajni duh otelotvorava ili rastelotvorava u vremenu i prostranstvu, on onda obuhvata stvari i odnosi ih sa sobom, kao što napon vetra odnosi mirise cvetova. Unutrašnja svetlost zapoveda čulima; ona stvara vezu između sebe i predmeta osećanja. Kratkovidni ne razumeju zagorevanje ili gašenje unutrašnje svetlosti; samo onaj, koji ima tu unutrašnju svetlost, zna šta to znači.»

Ta «unutrašnja svetlost» mnogo se puta zagorevala, osvetljavajući teški put k čovečjem saznanju. Ta svetlost za čoveka nije nešto spoljašnje — ona je u njegovom biću. I kad se ta svetlost rasplamti, čovek postaje sam *svetlost*, koja osvetljava put i sebi i drugim, koji su sposobni da prime njene vibracije.

«Ti si sam svetlost» — veli indijska mudrost takom «pomazaniku» Božjem. I prva pojava u čoveku te svetlosti iz «Večnoga Izvora», koja ga ispunjava radošću, upućuje ga, da izlije tu radost braći oko sebe.

To je osetio i izrazio i naš pesnik u pesmi «Braći»:

Pridite, primite —
Ovo je krv, koja se za vas lije,
Pridite i poslušajte —
Ovo je kroz duh, koji se nad vama vije,
Primite dare srca, koje za vas bije!

I te reči mogu postati velika moć, kad se pretvore u delo, jer misao treba da se rodi kao *delo života* — to je njena celj:

Ja sam, braćo sluga vaš . . .
Blagoslovi službu moju,
Oče, naš, Oče naš!

U drugoj pesmi «Njiva», zbivenoj i jasnoj, kao dragoceni kristal, pesnik takodje — za dobro seme, koje su braća-ljudi usejali u njegovu «njivu-dušu» — odaje Bogu hvalu, a braći daje — plodove!

Zakon duha jeste veliki Zakon služenja. Onaj, koji je pronašao «Večni Izvor», ne može, a da ne ispuni taj Zakon. Pesnik, iz čije su se duše izlili stihovi «Braći», «Čoveku», «Pred čistim srcem», «Njiva», «Putovanje» i. t. d., dokazao je svoju blagorodnu želju, da i svoju braću uvede u božanstvena svetišta poznanja.

Drevna, iskoni postojeća Mudrost našla je i u našem pesniku, kao što je i u svim vremenima nalazila, ma da ne često, pesnika-sveštenoslužitelja, — *novoga žreca*:

Prenosan je oltar moj
I ritual je moj raznolik,
Al' sveti trepet nosim svud
Kô žrec svetolik . . .

(«*Novi žrec*»).

Živa rana našega vremena — krajnji individualizam, koji je u svoje vreme bio neophodni etap čovečjega saznanja, treba najzad savladati, jer svaka odelitost, osobenost, kao «samozaštita» nosi u sebi smrt i razrušenje. Teškom poukom istorija uči čovečanstvo solidarnosti. «Partizanstvo», uzeto u najširem smislu te reči, jeste glavna prepona pobedničkom kretanju Jedinstva Života, no i ono mora biti savladano, ma da ga čovek, i pored svih svojih stradanja, štiti i održava. Idol «partizanstva» političkog, nacionalnog (šovinizam), religioznog, naučnog, literaturnog i svakog drugog, koji ima uvek svoga «žreca» i svoj «ritual», — jeste *Moloh*,

odvratno čudovište. No srce i duša našega pesnika — kako je to divno! — oltar je Večne Istine, koju on vidi u svim formama života:

Prenosan je oltar moj
I ritual je moj raznolik,
Al' sveti trepet nosim svud . . .

«Sveti trepet»! Kako je neobično čuti takve reči u naše vreme beživotne mehanizacije i suhoga industrijalizma. Skeptici će možda te reči nazvati izlivom poetske fantazije ili zabavom u trenucima odmora. No da li je tako? O, nije, nije! Pesnik govori potpuno jasno:

Rasputica je iščezla za navek!
Preda mnom od sad put je samo jedan:
Beskrajan — nedogledan . . .
No dogledna je na tom putu celj
Svakog života i života mog:
Bog!

(«*Moje molitve*»).

Da, najdragocenija vrlina čovečanstva «Bogotražiteljstvo» — nije uništeno! U nedoglednom hodu vremena taj se sveti oganj zagorevao u najboljim i najčistijim srcima. A kad je i u našem vremenu, isušenom i šturom, mogućna pojava takih stihova, kao što su ovi u knjizi «*Iz večnoga izvora*», to onda znači, da Duh Života još nije napustio našu Stradalnicu-Zemlju i da on još nalazi sasude, sposobne da ga prime i, primivši, da ga uliju u duše svoje braće u smirenju i prostoti istinskoga veličja:

Kô žrec svetolik
Medj Bogom stojim i čovekom,
Kô vesnik stojim — pružam znak
K višem carstvu no nedalekom . . .

Knjiga stihova «*Iz večnoga izvora*» sva je prožeta duhom Svejedinstva i kosmičkim pogledom na svet.

Najbolji svedoci toga jesu pesme: «Najlepši dari», «Putovanje», «Nad Zemljom» i dr.

Ja ću kroz tisuće proći
I u svakom ću obnovljen biti,
S tisuću dragih duša moja će duša se sliti
I umnožena tako, kroz život dalje će poći...
Ja ću kroz tisuće proći
I svakom ću, što mogu, dati...

. . . . .

Teško je u naše individualističko vreme predstaviti sebi lepši, savršeniji i prostotom svojom veličanstveniji oblik «putovanja» kroz duše srodne, no često i kroz takve, koje ga nedovoljno razumeju! Veliku je istinu naš pesnik izrekao ovde! Uopšte, gotovo svaka pesma u ovoj knjižici tako je puna i jedra, da predstavlja opširnu temu, o kojoj se dugo i mnogo može govoriti (na primer: «Javna tajna» i dr.).

Darovi Duha su obilni: u koliko više daješ, u toliko ti se više doliva iz «Večnoga Izvora». Naš pesnik to dobro saznaje:

Ja ću kroz, tisuće proći
I svakom ću, što mogu, dati...
Ozaren, radostan, s hvalom pred Gospoda ću stati!

Ostaje nam samo da poželimo pesniku, da u svom «putovanju kroz duše» nadje ono, što nalazi svaki, koji daje od Duha Života, to jest — svetlu radost!

V. de TILLO.

*

SADRŽAJ

OD IZDAVAČA

*

I UPOZNAVANJE:

Molba	11
Odgovor	12
Struna	14

II POSLE USKRSNUĆA:

Uskrs moj	17
Nad Zemljom	18
Moje Molitve: 1,2,3,4,5	20
I ovde i tamo	25
Čoveku	26
Braći	27
S visine	28
Poslednja vrata	29
Putevi mnogi	30
Pred čistim srcem	32
Njiva	33
Putovanje	34
Zabludelo stado	35
Pastiri	37
Novi žrec	39
Hoću	41
Najlepši dari	42

Pre opela	43
Maske	44
Usklicaj duši	46
Otkrovenja	47
Za medjom	48
Kroz čarobne zvuke ..	49
Jedina ljubav	51
Proleće; 1, 2	53
Tihi zvuci; 1, 2, 3	56
Kroz dušu	59
Leptir	60
San	61

III IZ ZBIRKE STIHOVA «IZ MALOGA VRTA»:

Nečujna pesma	65
Živo groblje	66
Uspomena; 1, 2	67
Ja znam	69
Bez starosti	70
Jezero	71
Pozna radost	73
Noću	75

IV IZ ZBIRKE STIHOVA «OČIZNA MOJA»:

Izbranik	79
Majka	81

V IZ ZBIRKE STIHOVA «MUDROVANJA»:	To nejadi znaju	114
Dubina beskrajna	Strašan čovek	115
Javna tajna	Neki osobiti slavuji ..	116
Prosto i jasno	Nekakva kosa	117
Prava mera	Surova zagonetka	118
Posle sna	VIII IZ ZBIRKE STIHOVA	
Bez jave i sna	«IZ MIRA SEGO»:	
Slivene duše	Pred Panteonom	123
Mudrac	Car Hrabrensking	133
Nezaposleno srce	Ljudima bez reči	135
VI IZ ZBIRKE STIHOVA	Da ste, kao što niste ..	136
«PRIČE STARODAVNE»:		
Dve zvezde	*	
Mare i Digar	NAPOMENA	138
Ptica ćutalica	V. de TILLO:	
VII IZ ZBIRKE STIHOVA	VEČNI IZVOR	141
«ZAGONETKE NEKE»:		
Zvonke kaplje		

*

Helsinki 1925
Raittiuskansan Kirjapaino Oy.

*